

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII. MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 363-61.

SZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Avult emlékké

szeretnék sokan avatni március tizenötödikét, a magyar nemzet szabadságának és európai haladásának halhatatlan emléknapiját. Vannak új eszmék, melyek kezdik leplezetlenül felvenni a harcot a márciusi eszményekkel, a jogegyenlőség, a szabadság, a nemzeti és egyéni önrendelkezés eszményeivel. És vannak, akik ezekben az új eszmékben a korszerű haladás jeleit érzik.

Mélységes csalódásunkra csak a történelem fog rávilágítani, mely bizony hisszük, igazat fog adni a márciusi ünnepek újságíró szónokának, aki ezt az egész új fejlődést azzal a kérdéssel jellemezte: vajjon nem fogja-e a későbbi történelem ezt a zegész lázas korszakot a maga új eszméivel téves epizódnak bélyegezni? Mi bizony hisszük, hogy igen. De ezzel kapcsolatban nyomatékosan rá kell mutatnunk egy könnyen kínálkozó félreértésre. A jogegyenlőség és szabadság ideáljait nem a zsidóság kedvéért találták ki, azok nem a zsidóság testére szabott vívmányai az európai fejlődésnek. Sokan vannak ma, akik azt hiszik, hogy a szabadság és liberalizmus eszméiből csak a zsidóságnak van haszna, hogy ezek voltaképpen „zsidó eszmék”, melyeket a nemzet érdekében kell más eszmékkel felváltani.

Ami a zsidóságot illeti, az elmúlt korszakban erősödött meg hazafias érzésének és életfelfogásának gyakorlati megvalósításában. Nem tett szert, mert nem is akarhatott szert tenni uralkodó pozícióra, de tisztes részt szerzett becsületes munkájának gyümölcséből — és mindenért megdolgozott, amit elérhetett. Emelkedésével együtt az ország is mérhetetlen gazdagodásra, milliányi új életlehetőségre tett szert. Nem volt és ma sincsen érdekellentét a nemzet egésze és a zsidó közösség között. Nem volt és ma mimesen ellentét a liberális jogfelfogás és a nemzet érdeke között. S a márciusi eszmék rágogni fognak, amikor a feledés pora már rég befedte az új korszak zsidóellenes eszméit.

Sorsdöntő kérdések előtt

Vezető-válság van tagadhatatlanul az ország neológ zsidóságában. A magyar zsidóság helyzete ma ismét súlyosra fordult, egyre erősebbé váló áramlat tör megint közösségünk becsülete, jogai és egzisztenciája ellen s ebben a helyzetben fájdalmasan nélkülözük a kiváló férfiaknak azt a gárdáját, mely a mult súlyos megpróbáltatásaiban mindenkor kivívta a zsidóságnak joga és tisztessége elismerését. A Wahrmannok, Mezeyek, Ledererek, nagy nemzedéke immár kihalt. Kiválóságaink ma is vannak, de közülük egyre többen hátrítják el maguktól a zsidóság ügyeinek intézésében való aktív részvételt, mert azt kell tapasztalniok, hogy a vezető pozíciókat ma egy hatalmi és hiúsági szempontjaiban mértékeltlen csoport tartja megszállva, mely monopóliumának tekint minden közéleti befolyást és általában mindent, amit a zsidóság vezető embereinek nyujthat.

Az orthodoxia szelleme még egészes, ott még a régi zsidó felelősség-érzettől átitatott nemzedék képviselői töltik be a vezető pozíciókat s cselekedeteiket a felekezet komolyan felfogott erkölcsi és egzisztenciális érdekei irányítják. A neológ zsidóság vezetésében a rossz értelemben vett politika szelleme lett úrrá, mely nem ézi meg a nagy átfogó érdekeket, hanem mindent csak a maga kisedet hatalmi, vagy hatalmaskodási szempontjából tud megítélni.

Ezért nem láttuk évek során, hogy a zsidóság szóvivői és képviselői nagy kérdésekben megtalálták volna a kellő hangot a szükséges állásfoglalást. Kifejlődött olyan zsidó sajtóirányzat, mely ahelyett, hogy elmélyedésre, a komoly időkhöz mért szilárd állásfoglalásra nevelte volna a zsidó tömegeket, olcsó, népszerűség-hajhászó frázispolitikát sérelmi politikát csinált. A hivatalos vezetőségi körök is ennek a politikának híveivé esküdtek föl és

nem találták meg az olcsó és tartalmatlan frázis-hazafiaskodás s az ugyanoly olcsó és felelőtlen sérelmi politika között azt a felelősségteljes erkölcsi magatartást, melyre ma a zsidóságnak szüksége van.

Csak két hangnemük volt: a fölösleges, izléstelen, és bántó mellveregetés, mely amellet, hogy szükségtelen, éppen annak a megítélésnek teszi ki a zsidóságot, hogy nem lehet rendben az a magyarság, melyet ily osztentatív módon hangoztatnak — azután pedig a hányaveti, meggondolatlan és mai időkhöz nem illő heveskedés, mely sok esetben olajat öntött a zsidógyűlölet tüzére. Egy konkrét cikk kapcsán éppen ez a felelőtlen agitáció váltott ki egy súlyos támadást a zsidóság ellen. Wolff Károly bojkott-akcióját a zsidó kereskedők tönkretételére. Ezzel nem azt akarjuk mondani, hogy Wolff Károly a meggondolatlan támadás nélkül nem lett volna antiszemita, vagy hogy az antiszemitizmus ellen nem kell szót emelnünk; de feltétlenül szükséges, hogy felszólalásunknak meglegyen az erkölcsi súlya és méltósága. Az nem alacsonyít le bennünket, ha támadnak és rágalmaznak, de igenis lealacsonyít, ha útszéli gyalázkodásokkal a maguk hangján szállunk szembe.

A magyar neológ zsidóságnak vezérekre van szüksége. Nem egy vezérre — különösen nem olyanra, akinek mindennél fontosabb a maga vezéri pozíciójának kizárólagossága. Szükség van arra, hogy kiváló értékeinket ne riassza el a Síp-utca környékének egészségtelen szelleme a zsidó kérdésekkel való foglalkozástól. Oly sorsdöntő kérdések előtt áll a magyar zsidóság, hogy lehetetlen ezeket a kérdéseket tovább a reklámszerű személyi hírek tónusában kezelni: ezt és ezt tette, itt járt, ezt mondta és így tovább. A kérdések maguk sürjetnek megoldást, minden el-

mulasztott óra tragikus veszteségekkel és veszélyekkel jár.

Hagyjunk fel végre a személyi és hatalmi politikával. Ismerjük el, hogy a zsidóság vezetése nem monopolisztikus feladat. Legyünk megértéssel és türelemmel befelé is, ismerjük el az erkölcsileg jogosult szempontokat. Nem az az egység, melyet hatalmi eszközökkel kieroszakoltak, hanem amely a lelkekből spontán adódik, mint a szabadban megnyilvánuló különféle törekvések, ellenvélemények magasabb szintézise.

Túlkomolyak az idők ahhoz, hogy zsidó törekvések felett erkölcsileg jogosult törekvések felett ocsó diadalt ünnepeljünk. Nem az a zsidó az ellenség, aki nem akar bizonyos hatalmi igényeket elismerni. *Lássuk meg végre az igazi, a halaszthatatlanul súlyos problémákat is.* Igyekezzünk bevinni minél több rátermett erőt és minél többféle igazi zsidó felfogást a vezetésbe. Különben a kongresszusi zsidóság vezető-válsága könnyen katasztrófálissá válhat.

anyagilag is tönkretett, egészen a cári idők szervezett mézárulásaira emlékeztető. A varsói nagygyűlés szónokai borzalommal emlékeztek meg a durva erőszakkal erről a fellángolásáról. Rámutattak arra is, hogy a sechita eltűlésére irányuló mozgalom a zsidó vallás ellen intézett támadás, mely a zsidóságot anyagi és erkölcsileg is sújtani akarja. Elhatározták, hogy tiltakozásul a lengyelországi zsidók egy hónapig nem fognak húst enni és egy napig az összes zsidó üzletüket zárva tartják. Külföldről, így különösen Angliából és Amerikából is igen sok tiltakozás érkezett be a sechita tilalom ellen.

Külföldi vendéglők zsidók számára

A nürnbergi törvényeknek azt a hivatalosan elismert célját, hogy a zsidókat minden tekintetben kirekesszék a német közösség életéből, újabban alkalmazzák a vendéglősipar terén is. Sok helyütt a nemzeti szocialista párt szervei gondoskodnak róla, hogy zsidó vendégek számára lehetlenné tegyék a nyilvános éttermek látogatását; egyes helyeken pedig zsidó részről nyilvánult meg az a kívánság, hogy a zsidók számára külön éttermek nyíljanak. Így legutóbb a hannoveri Zion-páholly kapott engedélyt csak zsidók számára fenntartott klubvendéglő nyitására. Magánszemélyek is kezdenek foglalkozni penzió-rendszerű állandó ellátás nyújtásával. E jelenségek oka a nürnbergi törvényekben keresendő. Minthogy számos zsidó család nem tart háztartási alkalmazottat és a nyilvános vendéglőkben való étkezés is nehézségekbe ütközik, egyre több zsidó család vesz igénybe ily ellátást.

ZSIDÓ VILÁGKRONIKA

A német zsidóság szociális helyzete.

A németországi zsidók birodalmi képviselőinek központi segélyező és újjáépítő bizottsága terjedelmes jelentésben számol be mult évi működéséről. A jelentésből nemcsak az tűnik ki, hogy milyen súlyos változáson ment át a német zsidóság helyzete, hanem az is, hogy egészen újszerű problémákra kell megoldást keresniök a németországi zsidók vezetőinek.

Az alapvető kérdés a kivándorlás kérdése. Eddig a bizottság megállapítása szerint kb. ötvenezer zsidó hagyta el Németországot, akik közül 30.000 Palesztinába vándorolt. Ezentúl évente körülbelül 20.000 zsidó kivándorlását akarja a bizottság lehetővé tenni. (Ettől függetlenül dolgozik a Sir Herbert Sámuel-féle akció ötvenezer zsidó palesztinai és ötvenezer németországi hittestvér más országokban való letelepítésén). Különösen a vagyontalan és az idősebb kivándorlók megsegítése jelent súlyos problémát.

A zsidó lakosság szociális helyzetének leromlására következtethetünk abból a tényből, hogy az egyes nagyvárosok hitközségeinek szociális terhei nagyon megnövekedtek. Berlinben 1935-ben a szociális kiadások fejenként mintegy 29 márkát tettek ki; 1934-ben még csak 23 márká körül járt ez az összeg. Mainzban a fejenkénti összeg majdnem 20 márká

volt, Breslauban, Hamburgban is 10 márkán felül. Ezek a kiadások emésztették fel a hitközségek költségvetésének tekintélyes részét. Jellemző a helyzet alakulására a vándorlási mozgalom megnövekedése. A kivándorláson kívül jelentős az országon belüli vándorlás is. A kisebb helyeken, különösen feltűnő a fiatalabb korosztályok elvándorlása. Sokhelyütt csak az idősebbek maradtak lakhelyükön, a fiatalabbak elvándoroltak, főleg a nagy városokba. Az iskolaköteles gyermekek száma 44.000-re tehető, akiknek majdnem a fele ma már zsidó iskolába jár; a felekezeti iskolák száma 1933. óta megkét-szereződött. Bámulatraméltó a német zsidóság erőfeszítése, mellyel mostani szinte elviselhetetlen helyzethez alkalmazkodni igyekeznek. Közös erőfeszítésének fő célja egyre inkább a kivándorlás előkészítése; ezt igyekeznek megkönnyíteni a fiatalok átképzése révén is, különösen a mezőgazdasági munka és kerteszkedés irányában.

A lengyel zsidóság

képviselői Varsóban gyűlést tartottak, hogy az egyre erőteljesebbé váló zsidóüldözés és antiszemita mozgalom ellen tiltakozzanak. A tiltakozásnak főleg két tárgya volt: a sechita ellenes mozgalom és a Przytyk városában lefolyt pogrom, melynek több halálos áldozata és igen sok súlyos sebesültje volt. Ez a pogrom, mely a város népes zsidó községét teljesen feldúlta és számtalan zsidót

Van szerencsénk ajánlani szatmármegyei főzdenkben prima kék szilvából főzött, a fehérgyarmati és budapesti orth rabbinárus bizonylatával (hechszer) ellátott, kitűnő minőségű

husvéti szilvapárlatunkat melyet szabályszerűen lepecsételt edényekben szállítunk.

Egyben közöljük igen tisztelt vevőinkkel, hogy

szesz és élesztőgyárunk

a bpesti orth. rabbiság állandó felügyelete alatt áll, és ellenőrzése mellett költjük meg évente a chόμεczeladási szerződéseket,

Gschwindt-féle Gyár Rt.

Budapest, IX., Ipar-utca 15-21

Telefon: 35—0—03.

A BUDAI CHEVRA KADISA hagyományos tagavatását

IIIIIIII folyó évben Peszách felünnepén, IIIIIIII

április 12-én, vasárnap délelőtt 11 órakor tartja.

Ákik tagok kívánnak lenni, naponta 8-12-ig jelentkezhetnek

a BUDAI CHEVRA KADISA titkári hivatalában, I., Vérmező ut 16 sz. alatt

„Csak a vallásos rétegnek, mely ideáljaiért szenvedni is képes, van Palesztinában jövője”

Beszélgetés a munkácsi orthodox főrabbival a magyar orthodoxia és a Szentföld viszonyáról

A világhírű munkácsi főrabbi, akinek véleménye vallási kérdésekben messze vidékek hagyományhű zsidósága előtt döntő jelentőségű, a napokban gyógykezelés céljából Budapesten töltött néhány napot. Felhasználtuk az alkalmat, hogy kikérjük e nagy tekintély véleményét a magyarországi orthodoxia legutóbbi határozatáról, mellyel megalakította Budapesten a Jisuv, a palesztinai vallásos irányú munka csoportját. A munkácsi főrabbi véleménye már csak azért is érdekelheti a zsidó nyilvánosságot, mert őt eddig általában mint a palesztinai törekvések éles ellenzójét ismerték.

Beszélgetésünk Grosz budai főrabbi és még egy tanu jelenlétében folyik le. Illusztris vendégünk kijelenti, hogy nem kíván nyilatkozatot tenni; így egyszerű beszélgetés formájában teszi meg észrevételeit. Bemutatjuk neki a budapesti orthodoxia ismeretes Jisuv-felhívását. Ezzel kapcsolatban csak régebbi kijelentését ismétli meg, hogy mindazok, akik csak politikai célklüzéssel keresik fel a Szentföldet, nem fogják céljukat elérni. A már ma is mutatkozó krízis intő példa lehet ebben a tekintetben. Csak a vallásos rétegnek van Palesztinában jövője, mely ideáljaiért szenvedni is képes.

— Főrabbi úr — vetettük itt közbe — tavaly a szlovenszkoói orthodoxia független Keneszt Jerém szervezetével szemben csupán az aktív Kolel-munka hiányát kifogásolta?

— Ezt kifogásoltam és kifogásolom ma is, hogy éppen ezt a pontot nem vették fel a magyarországi Jisuv programmjába sem, válaszolta. Olyannak tűnik fel az egész, mintha csak más cégér alatt felújított agudizmus volna. Lássuk magát a programot. Második pontja kimondja, hogy támogatni fogja a „Vaad hoir haaskenazi” intézményeket; ez azonban nem más, mint a jeruzsálemi agudista orthodox hitközség. Ha alávétjük magunkat valamely orthodox rabbitekintélynek, úgy ebben nincs semmi kifogásolni való. De ha testületek és intézmények támogatásáról van szó, úgy helyesebb lett volna a „Kolel” intézmények támogatásának programmbavétele.

— Ez oly pont, amelyet utólag még fel lehet venni — feleljük.

— Általában — hangzik a válasz —

ettől függetlenül is nehéz a Szentföldre igyekvő ifjúságot megtartani a vallásos, orthodox eszmekörben. A cionizmus a maga nagy társadalmi és politikai befolyásával feltétlenül hatással lesz a bevándorlókra. A káros befolyásoktól inkább meglehetne óvni ifjainkat, ha az orthodox fiataliságot csak akkor engednénk kváadorolni, ha az illető előbb már itt megnősül, vagy ha a nőtleneket csak szüleikkel együtt engednők kváadorolni. A közös tűzhely bizonyára elensúlyozhatná a vallástalan áramlatok hatását. Először legalább is célraze-

tőnek látszanék néhány ilyen irányelv felállítására. Ha a magyar Jisuv ebben az értelemben akar dolgozni, vagyis a Szentföldön a „Zefasz” mintájára önálló kehüllákat teremteni, úgy ez feltétlenül helyesíthető volna.

— Mi itt el vagyunk szánva — fejezzük be az érdekes beszélgetést — hogy küzdeni fogunk az önálló orthodox jelleg kidomborításáért.

— Hát akkor „Jehi Hasém imochem” — mondja a főrabbi az áldás szavával — legyen veletek.

Eddig a beszélgetés, melynek az illusztris főrabbi nem akart nyilatkozatjellegűt adni, mert mint külföldi vendég, semmiképp sem akar abba a látogatásba kerülni, mintha beleavatkoznék az itteni orthodoxia belügyeibe. Magánvéleményének azonban, melyet vallásos meggyőződés sugallt, bonyára lesz hatása a vallásosan gondolkodó magyar orthodoxiára is. *W. M.*

Fuchs Benjámín váradi orthodox főrabbi tragikus halála

Az orthodox zsidóságot súlyos csapás érte: aránylag fiatalon, szellemi erejének, tudásának és hatalmas szuggesztivitásának teljességében kidőlt az élők sorából Fuchs Benjámín nagyváradi orthodox főrabbi. Nagy családi tradíciói, világhírű atyjának és nagyatyjának maradandó nyomokat hagyott munkái, de a saját erős tudományos

alapon épült meggyőződése is elsősorban a magyarországi orthodoxiához fűzte és még azután is, hogy a tragikus végzet földrajzilag négy részre szakította a magyarországi zsidóságot, állandóan kereste és fenntartotta az érzelmi kontaktust a budapesti Orthodox Központi Irodával.

Nagy mesterei voltak. Elsősorban feledhetetlen emlékü édesatyja: Fuchs Mór néhai nagyváradi főrabbi, az akkori magyarországi orthodoxia lángelkű vezére, továbbá Grünwald Juda, Schreiber Bernát, Winkler M. L. tudós rabbi. 25 éves korában a brassói orthodox hitközség hívta meg, majd a jókai, azután a basini és 1909-ben a nagybányai hitközség papja lett, ahol 9 évig működött. Onnan választották meg hírneves atyjának nagyváradi papi örökébe és 18 éven keresztül egyre emelkedett tekintélyben és elismertetésben avatott működése révén. A keleti és nyugati orthodox felfogás mérkőzésében, amelyben boldogult atyja volt a nyugati vallási irányzat elismert vezére, ő is méltó reprezentánsa maradt Nyugatnak.

Évek előtt, még egész fiatalon súlyos kór kezdte ki szervezetét, de ilyen korai végre senki sem gondolhatott. Válságnap délelőtt, hívei kérésére a betegágyból kelt fel, hogy meghallgassa dr. Ehrmann Salamonnak, az Aguda palesztinai központja elnökének propaganda előadását. Freund Lajos beve-

TAVASZ PALESZTINÁBAN

FÉLÁRU UTAZÁS

Triesztből a Szentföldre

április 1-től
május 23-ig

Gerusalemme

GALILEA

Palestina

Esperia

Aurelia luxushajókkal

hetenként kétszeri indulással
1. osztályon oda-vissza P 460.—
turista-osztályon oda-vissza P 193.50
elaóranqu, rituális ellátással. **Felvilágosítás a**

Lloyd Triestino irodájában
BUDAPEST

VII. THÖKÖLY-ÚT 2 IV. VÁCI-UTCA 4

Palesztina Gardasági Bizottsága,
VI. ANDRÁSSY-ÚT 67.

Mult és Jövő szerkesztőségében
V., VADÁSZ-UTCA 11.

zetője után a jelen voltak Fuchs fő-rabbít kívánták hallani, de alig mondott 3—4 mondatot, szívélhez kapott és haláláspadon hanyatlott le a mögötte levő székbe. A jelen voltak siettek segítségére, de orvos későn érkezett. Néhány pernyi tusa után elhagyta nemes lelke földi porhüvelyét. Holtan szállították lakására a tragikus fordulatot nem is sejtő családjához. Szívszaggató jelenet volt. És zokogva kereste fel ravatalát egész nap a nagyváradai hitközség apraja-nagyja is.

Este 7 óraker közös, rendkívül gyászközgűyűlést tartott az orthodox hitközség és az orthodox chevra. Ullmann István hitk. elnök és Leitner Lázár, chevra elnök ecsetelték könynyekbe fűló szavakkal a mérhetetlen vesztéséget. Másnap, hétfőn délután 2 óraker a Fuchs Mór-utcai főtemplomba vitték a koporsót, melyet dolgozó-asztalának és széskéének deszkából ácsoltak össze. 30 rabbi s az előjárók hétszer körüljárták koporsójával a templomot. A Megboldogult tudós veje, Weisz Farkas és sógora, Klein Jakab halmi főrabbi búcsúztatták sirásba esuklé szavakkal. Ezután a templomudvarra vtték a koporsót, ahol dr. Ehrmann Salamon, Freund szászrégeni, Sperber brassói, Szoffer marosvásárhelyi Teitelbaum máramaroszigeti, Teitelbaum szatmári főrabbi és Zimetbaum váradai ros beszédin beszéltek. Vagy húszezer ember kísérté ki a veneziai temetőbe, ahol a gyász alkal-méból odasereglett erdélyi rabbi búcsúztak töle.

Fuchs Benjámín utódjául sógorát, a tudós Klein Jakab halmi-i főrabbit, aki néhai apósa, Fuchs Mór mellett is működött annak idején, mint váradai dájton, hívta meg a váradai orthodox hitközség vezetősége.

A „Zsidó Élet”-nek külön is nagy gyásza Fuchs Benjámínak halála, akit szoros, bensőséges rokoni kötelékek fűztek főszerkesztőnkhez és aki tudós íásaival is gyakran felkereste a „Zsidó Élet” hasábjait. Áldás a caddik emlékére!

Schön Géza és neje mély-séges fájdalommal jelentik a maguk és családjuk nevében, hogy leányuk

Schön Uti

tragikus szerencsétlenség áldozata lett. Utolsó útjára a farkasréti izr. temetőbe e hó 15-én, vasárnap délelőtt 11 óraker kísértük.

„Kuriózumok”

Egyik laptársunk azt tartja kuriózum-nak, hogy Istenben hó'ogott Donáth Benjámín nagy harca győzelmesen végződött, mert a Rómából érkezett hírek szerint a pápai Commissione Pontificale mely a Vulgatában (a biblia latin fordításában) ta'ált tévedések kiküszöbölésé-1 foglalkozott, a „bosszuálló Isten” fogalmát törölte és a „patkéd avám ovasz” helyes értelmét a Donáth-féle ismrt fel-fogás szellemében iktatta be a Vulgata-ba.

Azt is kuriózumnak tartja a szóban levő hetilap, hogy Donáth Benjámín „nem sokkal” halála előtt egy „önvallo-mást” acott át neki, mely rövid cikk ke-retében ismerteti a téves magyarázat ki-küszöbölése körül kifejtett fáradozásait, római útját és azt az ígérétét hogy nem nyugszik addig, míg ezt a szennyfoltot Isten dicső nevérol le nem mossa.

Nekünk ugy emléik, mintha ezt az „önvallomásnak” nevezett kis cikket már olvastuk volna évek előtt a szóban forgó lap hasábjain azt pedig biztosan tudjuk, hogy szegény Donáth Benjámín halála előtt legalább 2 éven át nyomta a beteg-ágyat Hidegkuton és súlyos bajával onnan megmozdulni sem tudott, tehát „nem sokkal” halála előtt a „megrendítő önvallomás” át sem achatta a szerkesz-tőségnek, mely a nagy tudású és művelt-ségű polihisztort most — posthumus nagy tudományos, világraszóló sikere után is csak vállverveget egy budapesti öreg zsidó embernek” titulálja, holott nevéhez a legnagyobb „kiddus hassem” fűződik és teszi azt halhatatlaná habár a rákoskeresztúri temetőben csak a szegénysoron alussza örök álmát a 17/a szakasz 5. sorának 24. számú sírhelyén.

Az mindenesetre kuriózum, hogy a pesti neológ hitközség hivatalos lapjában megjelent és természetesen a lap részére készült „megrendítő önvallomás” már 1930-ban, tehát 6 év előtt volt olvasható Donáth Benjámínak „Az Isten nem bosszu álló” című könyvében, még pedig szóról-szóra, tehát „elég sokkal” halála előtt és nem azzal a megható cézzattal, hogy a lap magának reklámot csinálhasson. Es pedig olvasható a „megrendítő önvallo-más” 1. bekezdése 7. oldalán, a 2. bekezdés a 38. oldalán, a 3. bekezdés a 38. és 39. oldalán, a 4. bekezdés a 39. oldalán, az 5. 6. és 7. bekezdés a 40. oldalán, a 8. bekezdés a 47. oldalán és végül az utolsó, 9. bekezdés a könyv 49. oldalán.

Ugyanezen könyv függelékének vege felé látható a S-réci Justinán táviratá-nak és levelének facsimiléje is, melyet a

lap 1936. március 5-iki számának 11. oldalán ugy ad be a járatlannak vélt p. t. publikumnak, mint kedves és páratlan meglepetést, holott ez a reprodukció is már 6 éve ott fekszik mincén jó zsidó asztalán a Donáth Benjámín újból aktuális és minden regénynél érdekesebb könyvében.

Tragikus hogy eszméi diafalát ez „az öreg zsidó ember” meg nem érhette.

Sz. S.

Az Alliance Izraelita gyásza

Az Alliance Israelite elnöke: Netter Arnold orvosprofesszor, a francia orvosi kar egyik legkiválóbb reprezentánsa 81 éves korában meghalt Párisban. Nagy mesterségbeli tudása, mélységés ember-szeretete, az az alázat, mellyel hivatá-sát szolgálta, nemcsak tanítványai, ha-nem pályatársai előtt is örök időkre feled-hetetlennek teszik nemes alakját. Amikor egy hosszú és eredményteljes élet után, aggyastyánkorban lehunytja szeméit, még mindig a legteljesebb aktivításában állította meg munkás kezét a halál.

Temetésén küldöttségileg képvisel-tették magukat mindazon intézmények, melyek oly sokat köszönhettek fárada-tatlan munkásságának, de ott voltak a francia hivatalos körök, az orvosi kar, a tudomány és felekezeti élet képviselői is, mert Netter professzor egyik legki-magaslóbb alakja volt a francia közélet-nek; az Akadémia tagja, a Trousseau kórház tiszteletbeli orvosa, a Francia legfelsőbb orvosi bizottság tagja, a be-esületrend íőtisztje, az Alliance Israelite elnöke. A temetési szertartást Julien Weill, Páris vezető főrabija celebrálta. A sírnál Robert Debré tanár beszélt az orvosok szövetsége, dr. Jules Renault az Orvos Akadémia, Cuéno tanár az egye-tem orvosi fakultása, dr. Rist a kórházi tanítványai, Georges Leven az Alliance Israelite és Pierre Dumas munkatársai nevében. A temetési katonai díszét a „garde mobile” díszszázada adta meg, mely zászló alatt és zenekarral vonult ki.

TAUBER

PENZIÓ ÉS ÉTTEREM
A B B A Z I A

Elsőrendű orth. kóser
konyha. Szobák minden
komforttal, teljes penzió-
val olcsó árban!

Prospektust küldünk!
TELEFON ABBAZIA 376.

Stern Samu „morénu”-ja

A választási harc legfurcsább következménye

Mint várni lehetett az ellenzéki mozgalom félreállása után, a pesti választás az elnöki garnitúra diadalával végződött. Nincs az a pesti, községkerületi, vagy országos vezető pozíció, amely ne volna Stern Samu, mint a magyar zsidóság egyetlen hivatott és rátermett vezére számára biztosítva. Egyelőre még vannak ugyan hitközségek, melyek érthetetlenül ragaszkodnak a maguk külön-állásához és nem égnék a vágtyól, hogy Stern Samu vezetése alá kerüljenek, de remélhető, hogy a következő években ez az anomália is meg fog szűnni és az ország összes hitközségei a pesti, községkerületi és országos elnököket fogják külön-külön és együtt hitközségi elnökké választani. Ha egyes profán elemek azt találnák kérdezni, hogy mi is teszi a pesti (stb. stb) elnököt egyedül hivatottá a halmozott vezéri pozíciókra, úgy most már erre is megjött hivatott részről a felelet: ő az egyetlen, aki közéleti és közgazdasági bokros teendői mellett még arra is időt szakított, hogy a vallástörvény bűvárlatában merüljön el és jámbor étellel s az írott tan kutatásával tökéletesítse elméletét.

Ez derül ki a pesti rabbiság határozatából, amellyel Stern Samunak a sikeres választás után megadta a „Morénu”, „Mesterünk” címet. Minden zsidó tudja, hogy ez a cím mit jelent. Közéleti, politikai érdem jutalmazására nem alkalmas. Egyedüli jogcíme: a tudás; a zsidó vallás és hagyomány tanaihoz való elmerülés, vagy tágabb értelemben már magasabb képzettség is. De mindenképpen a magasabb tanultság kifejezője s egyben a vallásos érzületé is. Minthogy a pesti rabbiság ezt ép oly jól tudja, mint mi és minden zsidó, nem tehetünk fel mást, mint hogy Stern Samu az elmúlt évek során kiváló jártasságra tett szert a Szentírás és a Talmud, meg a többi hagyomány megszentelte könyvek tanulmányozásában.

Persze még vannak vallási fel fogásának bizonyos egyéni vonásai, melyek szintén nem kerülhették el a rabbiság figyelmét. Csak a „Zsidó Élet”-ben nemrég megjelent két „Személyi hír”-re

utalhatunk, melyek közölték az olvasóval, hogy Stern Samu, a pesti hitközség stb., stb. elnöke szombaton, a scharisz ima után bizonyos tárgyalások lefolytatása céljából Londonba utazott, majd onnan ugyancsak szombati napon, a muszaf-ima végeztével vonatra ült, hogy Pestre térjen vissza. Azt nem állítottuk, hogy utazás előtt az imákat el is mondotta. De valószínű, hogy a Wagons Lits társaság kaszusz-vizonyainak tanulmányozása, valamint a síófoki kaszinó pén-tek esti bibliai játéka is hozzájárultak a Morénu-cím kiérdemléséhez.

Ime, idáig jutott az ország első rabbitestületének önbecsülése. És ezért eszünkbe sem jut, hogy a határozatot hozó rabbikat a legtávolabbról is hibáztassuk. A pesti zsidóság vezetősége nem

ismer vallási tekintélyt, csak a világi hatalmasok kénye-kedvéhez igazodó szertartási alkalmazottat lát a rabbikban. Ha kedve tartja, hát megkaparintja magának azt a kitüntetést is, melyet a zsidóság csak vallási és szellemi nagyjainak szokott megadni.

Van egy visszásság fel fogás, mely már semmi határt nem ismer tiszteltetreméltó de feltétlenül csak világi és politikai jogcímek, meg a vallás területé között. Ez a fel fogás érvényesül már egyes temetések külső formájában is. Hogy mást ne említsünk; a zsidóság most elhalt kiváló és igaz tudósát, Blau Lajost nem temették abból a templomból, melynek évtizedeken át díszé volt — mert ezzel csak a zsidó vallás és tudomány szellemének adták volna meg a kötelees tiszteltet. Ilyen külsőségek is, mint pl. a kereskedelmi és közéleti tekintélyeknek juttatott Morénu-cím, nagyban hozzájárulnak a zsidóság hagyomány szentelte vallási értékeinek lejáratásához.

A lágymányosi zsidóság hitvallása a budai autonómia mellett

Tüntetés a „Zsidó Élet” mellett

Leikes hangulatú impozáns, tömeget megmozgató nagygyűlést rendezett tegnap a budai hitközség Autonómia Pártja. A gyűlés tárgysorozatának legérdekesebb pontja Csobádi Samu dr.-nak, a budai hitközség alelnökének előadása volt, amelyben parlamentáris szokásnak megfelelően ismertette a párt előtt a hitközség készülő alapszabály módosításának a fontosabb részeit hogy a tagok így hozzászóhassanak a jövő szerdai közgyűlés elé kerülő javaslatához és megtehessek a megjegyzéseiket. Kiemelkedő eseménye volt a közgyűlésnek Kelenföld-Lágymányos (jelenleg Szt.-Imreváros) manifesztáció esatlakozása is az Autonómia Párt-hoz, melynek vezetésében tegnap kezdve két alelnöki hellyel vesz részt az egykor ellenzékinek tartott Szentimreváros is, mely a közgyűlés után a hitközség vezetésében is nevezetes reprezentáns fog kapni elsősorban Schwarz Samu körzeti elnök személyében, akit a hitközség alelnöki állására kandidálnak.

Gesztes Ferenc pártelnök nyitotta meg

a nagygyűlést. Meleg szavakkal üdvözli a megjelenteket és kimentí azokat a párttagokat, akiket másirányú elfoglaltságuk — elsősorban a hitközség bizottságaiban való munkálkodásuk — akadályoz a megjelenésben. Rámutat arra, hogy a pártvezetőség az utóbbi hetekben is, amikor tagjainak hitközségi elfoglaltsága következtében nem hívott össze gyűléseket, igen intenzív felvilágosító munkát végzett és minden egyes esetben, amikor valamilyen jelenség a hitközség autonómiája ellen irányuló újabb támadást jelzett sietve megtette a szükséges óvintézkedéseket. Ezután hosszasan és lelkes szavakkal méltatta azokat a szolgálatokat melyeket a „Zsidó Élet”

a budai hitközségnek, annak autonómiáját védő harcában tett. A budai hitközséget az autonómia ellenfelei különböző vádakkal illették és tagjait a leg-sokrétűbb ígérekkel akarták eltántorítani a jelenlegi vezetőség mellől. A vádak sorra megdőlték. A hitközség költségvetése, melyről azt állították, hogy deficitet mutat fel, annyira rendben van, hogy a közgyűlés elé tárandó költségvetésből kiderül hogy a hitközség egyike az ország pénzügyileg legjobban megalapozott zsidó közületeinek. A másik vád, a Chevra válsága, melyre szintén választ adott a Chevra költségvetése. A harmadik a templomépítés ügye. Nos, a templom épül és egyike lesz a főváros leg-

Schlesinger Izidor rabbi úr szigorú felügyelete alatt

Peszachi כשר של פסה אמיר למחרת

palack és kannatej, továbbá mindenféle tejtermék
állandóan kapható és megrendelhető összes fiókja-
inknál és az orthodox izr. viszateladóinknál

Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ m. sz.

Bubapest, XI., Horthy Miklós ut 113-121.

Telefon: 58—8—40.

monumentálisabb épületeinek. Igéretes is hangzottak el. A kultuszunka elmélyítését ígérték az egyesülések esetére. De folytathatnak-e a mostaninál megfelelőbb kultúrunkát ott, ahol a heti Talmud-Tóra előadásokat egy Heller Bernát tartja (Nagy Éljenzés). Az adóemelés kizárását ígérték. Buda már évek óta nem emelt adót. A kórház áldásaiban való részvétel lehetőségével kecsegtették. Igen, a pesti kórház áldásaiban mindenki részese lehetett, ha erre pénze van. A budai kórház működéséről ezzel szemben felesleges újabb bizonyítványt kiállítani, viszont minden remény megvan arra, hogy rövidesen megtörténik a kórház kibővítése is. Reméli, hogy hamarosan működni fog a leánygimnázium is. Mindezekre a vádakra választ adni nehéz volt, mert az összes felekezeti orgánuk elzárkóztak ez elől. Egyedül a „Zsidó Élet” volt az amely önvédelmi harcában a legnagyobb önzetlenséggel a budai hitközség mellé állt és hasábjait a megadandó válszok számára rendelkezésre bocsájtotta. Kéri a párt tagjait, hogy a hitközség érdekében a legmészebbmódon támogassák ezt a lapot.

Ezután üdvözlöi Schiffer Mórnt és Kalmár Sándor előljárót 60. születésnapjuk alkalmából, majd beszámol a Kelenföld-lágymányosi körzettel kötött megállapodásról, mely végleg eloszlatta azt a félreértésekből eredő ellentétet, mely a körzet és az anyahitközség között fennállott. A megegyezés teszi szükségessé elsősorban a hitközség alapszabálymódosítását, hogy a körzet megfelelő részt kaphasson a hitközség vezetésében. A béke létrehozása körül igen nagy érdemei vannak Csobádi Samu dr. alelnöknek, Schwartz Samu körzeti elnöknek, Vető Sándor előljárónak, dr. Gosztynyi Árminnak és Goldberger Sándornak. Indítványozza, hogy ezért részükre legyőzőkönyvi köszönetet mondjon a közgyűlés.

Dr. Gosztynyi Ármint szólalt fel ezután a Kelenföld-lágymányosi körzet nevében és a megjelentek tomboló lelkesedése mellett jelentette be, hogy körzete belép a hitközség Autonomia Pártjába és a jövőben teljes lelkesedéssel, fegyelemmel és kitartással fog küzdeni az ősi budai hitközség önállóságáért.

Brück Miksa felszólalása után Schall Miksa javaslatára a nagygyűlés egyhangúlag a párt alelnökeivé választotta dr. Gosztynyi Ármint és dr. Szilárd Bélát, akik a jelenlevők tapsai között foglalták el helyeiket az elnöki asztalnál.

Csobádi Samu dr. ismertette ezután a módosított alapszabály leglényegesebb pontjait. Ezek a pontok hivatottak arra, hogy körülbástyázzák a hitközség auto-

nómiaját és érthető, hogy az autonómia ellenségei ezeket támadják a legélesebben. Főleg azért, mert ezek a pontok tették lehetővé Kelenföld-Lágymányos bekapcsolódását és a békét és a béke nagyon fáj nekik. Közli, hogy a 25. szakasz szerint a jövőben a képviselőtestületnek örökös tagjai lesznek az eddigieknek kívül a körzeti elnökök és alelnökök ha öt évig folyamatosan betöltötték ezt a pozíciót, a körzetek szertartási és pénzügyi előjárói nyolc év után. A 28. szakasz a körzetek részvételét biztosítja a szakbizottságokban. Az örökös tagsági paragrafus c. pontja lehetővé teszi, hogy azok a képviselőtestületi tagok, akik 44 egymásután következő cikluson át tagjai voltak a képviselőtestületnek, szintén örökös tagságot nyerhessenek. A közgyűlés rendjének biztosítására a módosítás jogot ad az elnöknek a felszólalási idő szabályozására oly módon, hogy elrendelheti, hogy ha valamely tárgyban négynél több felszólaló jelentkezik, úgy a felszólalások idejét az első négy felszólaló beszédeidőjét 20-20, a következőket 10-10 peroben állapítsa meg, de az első felszólalónak mindig a javaslat elleni felszólalások sorából (ha van ilyen) kell kikerülni és a sorrend így marad a továbbiakban is. Ezután közli, hogy a hitközségnek a módosítás szerint a jövőben két alelnöke lesz és bejelenti, hogy az egyik alelnöki helyet Schwartz Samu körzeti elnökkel óhajtnák betölteni. Kéri, hogy a párt képviselőtestületi tagjai egyhangúlag és felszólalás nélkül fogadják e a javaslatot.

Berényi Sándor dr. szól hozzá elsőnek a tárgyhöz és azt kéri, hogy az alapszabálymódosításban ne Kelenföld-Lágymányos, hanem Szentimréváros szerepeljenek, amit a nagygyűlés egyhangúlag magáévá tesz. Ezután meleg szavakkal emlékezik meg a „Zsidó Élet” érdemeiről.

Brück Miksa, Ádám Gyula és Szabó Bertalan felszólalása után a nagygyűlés még elhatározza, hogy táviratilag üdvözlöi dr. Krisztháber Adolf elnököt és ezzel a nagygyűlés lelkes hangulatban véget ér.

„Mi a vallása?”

Statisztikai íveken, okiratokban sok esetben látjuk felmerülni a „vallás” kérdését egyes rovatok címében. Zsidó részről gyakran kifogásolják ennek a kérdésnek felvételét, mert attól tartanak, hogy a vallási rovat kitöltése bizonyos hátrányos megkülönböztetésekre adhat alkalmat. Az önrzetes zsidó, aki vállalja még a megkülönböztető bánásmódot is, legfeljebb azt kérdezheti, mi szükség lehet a vallás megállapítására például a lakások, a választói jogosultság, vagy a részvénytársaságok statisztikájában.

A „mi a vallása” című rovat beiktatásának legelképezetőbb példáját azonban — zsidó részről tapasztaltuk. A pesti hitközség vezetőségének íróasztalánál kiagyalt bürokratikus „vallás-gondozó” akciója összeíró ívek kibocsájtásával akarja orvosolni a vallásos öntudat hanyatlását. Ezek az ívek különböző statisztikai kérdések szerepelnek, a „vallás-gondozott” egyedek családi sőt anyagi helyzetére vonatkozóan. A legelképezetőbb kérdés azonban, mely minden egyes személy rovatában újra előkerül: „Mi a vallása?” Hát ugyan milyen vallású egyéneket óhajtanak „vallás-gondozni” az igen tisztelt demokrata urak? Tudomásunk szerint zsidókhöz intézték ezeket az íveket; s ha a rajtuk szereplő kérdések legtöbbször semmi köze a vallás-gondozáshoz — aminthogy vallás-gondozást sokféleképpen lehet megkísérelni, de statisztikai ívekkel legfeljebb nevetségessé tehetik — hát ez a kérdés, hogy az összeírt zsidóknak „mi a vallása”, az egész akciót parodisztikusan élettelennek és alkalmatlannak mutatja.

Ha az íránt érdeklődött volna az ív, hogy a család vegyes házasságon alapul-e s hogy az egyes családtagok közül melyik nem zsidó, ezt külön rovatban még meg lehetett volna kérdezni — ha már épen ilyen összeírást akarnak. De minden zsidónál külön megkérdezni, hogy mi a vallása, ez igazán csúcsjeljesítőnénye a bürokráciának, mely sok mindenre lehet képes, de vallási kérdések megoldásához aztán nem nyuljon hozzá. Nem tudjuk, hány tucat megkérdőívezett zsidó fogja az íveket a Síp-utcai vallás-irodának beküldeni, gondosan bevallván, hogy mi a vallása. De azt az egyet tudjuk, hogy ezen az alapon vallást gondozni nevetségesen képtelen gondolat. Tartsák tiszteletben a rabbiállást és adjanak módot a rabbinak hogy kellő tekintéllyel és erkölcsi dekórummal mehessenek hivatásuk közé. Kiknek lelki problémáit mégis csak ők tudják legkönnyebben megoldani.

A szeretett-kórház főorvosi és orvosi kara mélyen megrendülve tudatja, hogy nagyrabecsült kártáruk és szeretett barátjuk

dr. Pauncz Sándor

kórházi főorvos úr

március 8-án elhunyt.

Március 10-án délelőtt fél 12 órakor temették.

Emléke örökké élni fog körünkben.

A zsidó tudomány gyásza

Eltávozott Ő is, a magyar zsidóság „fénykorá”-nak utolsó nagy alakja, a halkszavú fáradt tudós, Bloch, Bacher, Kaufmann, Gol'cziher, Bánóczy tanítványa és tanártársa elpihent, megtért hozzájuk akikkel lélekben úgyszólván együtt maradt.

S ha a sírja felé tántorgó Peer Gyntnek fülébe sikoltják mulasztásait mindazok, kiknek adósa maradt: a goncólátok gomolyai, a jelszavak száraz levelei, a dalok légi hangjai, a könnyek harmatcsöppjei a tettek letört kalásza, akkor Blau Lajos frissen hantolt sírjánál meg kell szólalnia mindannak és mindazoknak, akik Néki tartoznak köszönettel, hálás vallomást kell tennünk mindannyiunknak, akik adócai vagyunk.

És elvonultatjuk gyors ütemben a háálval tartozók sorát megállítjuk mind egyiküket egy futó pillanatra, míg elmonchatják vesztésüket.

Tudományos munkássága első területe a Szentírás volt, amely finomlelkű tolmácsolóját és nemes érzésű magyarázóját, a bibliabevezetés talmudi anyagának feldolgozóját és a maszóra jelentős kutatóját vesztette el benne. (Masoretische Untersuchungen. 1891., Tanulmányok 1894. A héber bibliakánon 1904.)

A Talmud mélyen látó bűvárának, villogó szemű vézőjének int búcsút. Minden írása a talmudi tudományok tárgyköréből le'keseccsének és átérzésének szü. lötte mindenike felvilágosító küzdelem, hogy az ókori életnek ezt a legjelentősebb, mégis legjobban elhanyagolt és mindig megrágalmazott felmagyarázott művét egyenrangú forrásmunkának ismertesse el a többi kultúrelékek sorában, s hogy ezt a forrásmunkát a modern tudomány eszközeivel vizsgáljuk mi is: a jogtudomány, a keleti művelődéstörténet és régiségtan ismereteivel. E talmudi stúdiumaiból nőtt ki a zsidó házasságfelbontás és válólevél történetét tárgyaló munkája, egyike a zsidó tudományos irodalom legszebb monográfiáinak amelyhez még a legutolsó éveiben is vissza-visszatért folyóiratokban, emlékkönyvekben.

A zsidó történelem sajátos útjának saszemű meg'átója, nem egy részletének különös adottságú megvilágítója. Történelmi tanulmányainak legérdekesebbje kétségtelenül a Leo Močena leveleinek és írásainak kritikai kiadványa, amely az o'asz zsidók művelődéstörténetének elsőrangú forrása.

Talmud és történelem vezették el az archaelogiaihoz és e tudomány jelentős alkotásokat köszön neki. Az ózsidó bű-

vészetnek és az óhéber könyvnek külön köteteket szentel, az epigraphia emlékeinek zsidó vonatkozásait számos nagyértékű tanulmányban dolgozza fel.

Talmud és történelem vezették el a papiruszok világába is. Az assuani és elephantinei aram papiruszoknak szerencsés bűvara a görög papiruszoknak zsidó kapcsolataira ő mutat rá először, új felfedezésekkel lépve meg a tudományos világot, nem egyszer évszázadok problematikus kérdéseit oldva meg. (Prosol im Lichte der griechischen Papyri. 1927.)

A Magyar Zsidó Szemle felszázadig hű munkatársát gyászolja benne és negyven esztendő szerkesztéséért hódol emlékének. De talán másért is, többért is: hogy a magyar zsidó tudomány ez egyedüli folyóirata egyáltalában él és fennmaradt, az pusztán Blau Lajos érdeme, hogy egy tizenöt évfolyamot megért hébernyelvű folyóirat, a Hazofeh, megindult hazánkban, Budapestet zsidó tudományos központtá téve meg, egyedül az ő eszméje volt az ő csesősége marad. (L. ezekről dolgozatomat: M. Zs. Sz. L.I. 1934. 3—12 ll.)

A Rabbiképző Intézet negyvenöt évig működő nagy tanáráért, tizennyolc évig vezető világhírű rektoráért érzett nagy gyászáról beszélt, hiszen egész fényes története szentantaja és meg'ője, fejlődésé-

nek tevékeny részese távozott el a földről.

Tanítványok szárai a széleslátókörű professzort siratják, a megcsoált kutató elmét a melegszívű segítő barátot.

S mi, akik az örökéletű könyveken, a közel ezer dolgozaton keresztül is az ő mosolygó arcát látjuk, büszke tudattal köszönjük meg, hogy a késő őszi a'kony utolsó napsugarai bennünket is körülfontak, hogy érezhettük az ember szíve dobbanását, hogy megfoghattuk kezét hogy a lelkébe láthattunk...

*

Blau Lajos nem távozott el közülünk, részese Ő a végtelen időnek, mint azok a halhataatlan szellemek, akikről büszkén és joggal írta a költő:

...amеддig akarnak, addig élnek —
Addig élnek."

S ők örökkön akarnak s ők örökkön élnek. Belenőnek az időbe és megnőnek az idővel, s ha min'czen földi emlék le'is hull róluk, mint sugárzó ideák versenyt szál'ának az idővel.

Igaz Maeterlincknek az a nagyon szép és nagyon mély képe a lelkéről; ha rájuk gondolunk, ha hívjuk őket csak a nevüket ejtjük is ki, icézük őket: megjelennek ők és közénk jönnek.

Ha idézzük őket... Azt hiszem, tudom, akkor Blau Lajos mindig közöttünk marad.

SCHEIBER SÁNDOR.

BLAU LAJOS

Írta: Dr. Silberfeld Jakab békéscsabai főrabbi

Ével gódaul lājohu'cim, — nagy a gyász a zsidóságban. Egy fejedelem és egy nagyság esett el Izraelben. Nagy volt, mint tudós és nagy mint ember. A Rabbiképzővel együtt nőtt meg és a Rabbiképző is nagyobb lett általa. Már a jesivában mutogatta oroszlankörmeit a „putnoki” talmucista és amidőn az 1877-ben megnyitott budapesti Rabbiképző megkezdte a működését, két évre belépett és valahogy szeminárium jellegének látható vonásai benne találtak testesítőre. Nagy tehetségére való tekintettel egy évet elengedtek neki a kötelező 10 évből. Már az alsó tanfolyamban meg-

állapíthatók voltak a későbbi zseniális tudós kritériumai — nagystíliú abszolút tudásával. Olvastam tőle egy emlékezésedet Petőfi fölött, mellyel az önképzőkörben pályadijat nyert. Mondhatom, hogy a szellemes for'ulatok, a meglátások, a jellemzés a méltatás abszolút kiforrott esztétikust sejtettek.

A jesiva mindvégig haragudott rá, mert renegátot látott benne és különösen sajnálta az éleseszű jövendő gódaul bojiszróélt, akit benne reméltek. A Rabbiképzőnek mind nagyobb büszkeségévé lön és még a rabbivizsga előtt 1887-ben az alsó tanfolyamon a Talmud Mózes 5

A Budapesti Aut. Orth. Izr. Hitközség felügyelete alatt termelt

husvéti orthodox kóser palacktej és tejtermékek

kapthatók és megrendelhetők összes fiókjánál és az orthodox izr. fűszerkereskedőknél.
Budapesti Központi Általános Tejcsarnok R.-T.

könyve, a héber és aram nyelv megbízott tanára lett. Előadása látszólag darabos és fátyolozott orgánuma miatt monoton volt. De ha az ember összegezte az előadottakat és vele együtt elmélyedt a dolgok velejébe, akkor látta, hogy nagy dolgokat higgadtan mond ki és az évekkel nőtt az ember és a tudása, a hatása is.

Bachernek rajongója és csodálója volt. A nagy tudósnak 60 éves születésnapján könnybe lábadt a hatalmas külsejű Blau szemé, amiódon az emlékmű átadásakor háláját tolmácsolta iránta tanúsított atyai jóságáért. Érző szívű ember volt, aminek sokszor tanujelét adta. A szemináristák ügyét a szíven viselte, mint egykor Áron viselte a szíven Izrael fiainak sorsát. Magam halottam egy barátomtól, hogy Blau neki a szó szoros értelmében a saját lábáról lehúzott cipőt ajándékozta oda és télikabátot szerzett neki télvíz idején.

Bár a tudomány minden terén sikerrel működött, mégis a múlt minceniütt jelen van. Blau mindenben talmudista maradt. Már teológus korában pályáját nyert a „Bűnhalmazat elmélete a Talmudban” című munkájával, páratlan elmeél jellemzi ugye ezen művét valamint a többi munkáit. Flegmatikus természeté ellenére a stílus, az érzés pátoszosa dolgozik műveiben, mint a hőborkolta hegyeken a belső tűz, mely forrongott és lángolt. Csodás okosság lakozott benne, valósággal a jóság cipomatikus-sága, mely a komplikációkban és az ellenáramlatokban is a saját jóra irányuló akaratát tudta érvényre juttatni.

Boldog volt otthonában, családjának közepette. Egyszer magam láttam, amiódon lakásán főkerestem alsó tanfolyambeli koromban: a nagy darab ember négykézláb: mászott és kis gyermeket lovagoltak rajta. Amiódon már az V. fizetési osztályba helyeztettség révén a méltóságos címzés járt neki, az őt meglátogató Krausz Sámuelnek mondotta, hogy szívesen lemondana a méltóságos címről csak a zsidóság sorsát tudná jobbra fordítani.

A stílusa ragyogó, erőteljes, velős próza volt. A „Szemlé”, pláne ennek későbbi negyedéves stádiumában, majdnem egészen maga írta. Különösen bámulatos volt az Irodalmi Szemle rovat, amelyben Blau az egész világon megjelent zsidó vonatkozású műveket ismertetette. Néha egy-két szóval, de csodás megfigyeléssel érintette az egész kérdést emelt vagy sujtott. A zsidó író-csalomnak majdnem minden ágát művelte. Munkáiban rávilágít a problémák egész komplexumára találó rövid megjegyzéseivel. Művei túlzás nélkül szólva,

forrásmunkáknak tekinthetők. E percben eszembe jutnak munkái közül: *A bibliai bevezetés, Izrael kiválasztása, Az Ózsidó könyv, Az Óhéber bűvészet, Leo aa Modéna, A héber valólevél története* stb. Mincegyik egy-egy műremek.

Miódon 1899. év szeptemberében az előző nyáron meghalt Kaufmann Dávid helyett a zsidó történet tanítását átvette az első órán mély meghatottsággal jelentette ki, hogy a nagy mester nyomdokába akar lépni és a zsidók ókori történetét tárgyalva gyakran mondta, hogy erre nézve a legjobb forrás maga a Talmud, mert nem akar írni történelmet, hanem mintegy akaratlanul elmondja azt. Lehet mondani hogy a Talmuc, mint történeti forrás megsziach löfi tummau — a maga „jamborsága” szerint beszél.

Szónoki babérokra nem vágyott. Mégis az a néhány beszéd, amelyeket tartott egy a gondolatok valóságos mélysége, valamint a bibliai és talmuci, továbbá történeti kapcsolatok frappáns alkalmazása folytán eseményszámba ment. Így a Kaufmannról és Erzsébetkirálynéről tartott emlékbeszéde helyenként megrázó, de végre kibékítő motívumokat tartalmaz. Az Rabbiképző 50 éves jubileumán mondott templomi beszéde valóságos korrajz volt. Egyik tanítványának installációján milyen emberi cökumentumzerüen mondja körülbelül így: „Ne kedvetlenítsen el se a mellőzöttség miatti keserűség, se a remények meghiusulása miatti fájdalom.”

Nagysága, kiváltsága mellett talán neki is voltak emberi gyarlóságából fakadó hibái is. Ezek most a halálban elenyésznek és csak az emberi nagyság megcsücsülése nyúgöz le minket. „Áldás a jámbor emlékére!”

A szidra margójjára Vájákhél-Pökudé

Írta: **dr. Rubinstein Mátvás**
szekszárdi főrabbi

„Mile őszom chochmász lév láászósz kol mölechesz chódos vóchász vörökém batóchélész uvóörgomon bősözász hásoni uvasés vóörég ószo kol mölöchó vóchósové máchászósz — betöltötte őket (Böcálélt s Ohóliovot) bölcseség-l-llkével, hogy tudjanak mindenféle faragó, kötő

**Tokaji orth. kóser
sel peszach bort**

12%-os felül, ajánlok 50 litertől,
60 fillérért.

Krausz, Budapest, Király-u. 32
Telefon: 105-31.

és himző munkát készíteni, kék és bíborpiros, karmazsinszínű s lenfonalból és takácsmunkát akik készítenek ilyenféle munkát s kigondolnak mesterműveket.” Szent hajlékot készítettek Izrael fiai az Örökkévalónak a pusztában, amihez különféle mesterségek ismerete szükséges volt, nevezetesen: a fonás, szövés, himzés festés, kőmetszés, fafaragás, asztalos, ács, aranyműves mesterségének ismerete.

Hol látták, hol tanulták, hol sajátították el Izrael fiai ezeket a mesterségeket? Egyiptomban vályogvetéssel foglalkoztak Egyiptom előtt a pusztában nomád életet éltek s állattenyésztéssel foglalkoztak. Hol s mikor volt tehát alkalmaztak ezeket a mesterségeket megismerni s megtanulni? Mintha erre a kérdésre akarna felelni igénk Az Isten bölcseséggel ruházta fel, kőzügyességgel áldotta meg Böcálélt s a vele rokonképességeket s ők értettek mindenféle mesterséghez s készítettek mindenféle ipari tárgyakat.

De e magyarázat mellett is azt kell mondanunk, hogy az isteni ihletés mellett látniok kellett alapformákat is, meg kellett ismerniök emez iparágakat elemelt is — s ez csak Egyiptomban történhetett, amely már akkor magas kulturájú ország volt. A régi egyiptomi források említést tesznek már különböző ipari foglalkozásokról: a kovácsmesterségről az érműveseségről, a kőfaragásról, a takácsmesterségről, a fegyvergyártásról, a timárságról. Itt sajátíthatták el Böcálé s társai ezeket a mesterségeket.

S mit jelent ez? Azt hogy Izrael fiai minden helyzetben feltalálták magukat, csodálatosan tanulókonyak, simulekonyak voltak. A pusztában állattenyésztéssel foglalkoztak, Egyiptomban a vályogvetés mellett az iparral ismerkedtek meg, kanaáni letelepülésük után földműveléssel foglalkoztak Kanaán elvesztése után kereskedelemmel tartották fenn magukat s amikor az emancipációval megnyitult előttük a művelődés kapui, annak minden területén elsőrangú képviselőket termeltek ki magukból: nagynevű írókat, költőket, tudósokat, művészeket.

Izrael népe ezzel bebizonyította Darwin szerinti életrealitását. Ezt a vélelemzés a vérben kimutatni nem tudja mert nem a vérelemzés a faji értékmérő, (ha már fajnak tesznek meg bennünket), hanem a történet, az élet — a történet bizonyossága, az élet tanúsága szerint pedig Izrael népe nem hogy nem alsórendű faj hanem egyike a legéletrevalóbb fajoknak, amely szívósságában dacolni tud minden válsággal s nyugodtan nézhet jövője elé.

Hogyan gyártják Sipországbán a zsidó közvéleményt?

A hitközségi választások kulisszái mögül — Elkésett ígéretek — Új nevek — új irány?

Csak most bontakozik ki igazi képe annak: mi is történt voltaképpen a Síp-utca választásának ízlésesen rendezett kulisszái mögött. Lent az utcán a zsidó választók — és választottak pénzén szervezett autók pöfögtek, fenn a teremben „titkosan” szavaztak a hitközség alkalmazottai és vezetőinek lekötözöttjei, összesen alig 3800-an, hogy behozzák azt a képviselőtestületet, mely mindenkép megfelelt az Egyakarat s az egész vezéri gárda valláserkölcsei elgondolásainak. Most, a választás után meg lehet látni, miféle szempontok voltak döntők a lista összeállításánál.

A multhoz képest nagy a változás. Először is: pusztulniok kellett majdnem az összes tagoknak, akik az ellenzékkel éreztek. (Egyes maradványokat azért nem sikerült kiirtani; még mindig maradtak a testületben olyanok, akik az ellenzékkel együtt várják egy komolyabb igazán alkotó rezsim élrejutását). Ami pedig az új neveket illeti, hát kevés kivétellel az új mondanunk, hogy a választásnál nem az illetők vallásos lelkiismeretessége, hagyományos zsidó érzése volt a döntő, hanem a magasabb — hitközségpolitikai szempontok. Így jött létre egy nagy részében új testület, mely egyénileg becsülést érdemlő nevekké — de olyanokkal, akiknek vajmi kevés közik van a vallási élet ápolásához és a zsidóság életének a mai időkben fájdalmasan aktuális problémáihoz. Nem állítjuk, hogy ezek a derék urak közömbösek lennének a zsidóság sorsa iránt; csak éppen a szerintünk mindennél fontosabb vallásos alapmeggyőződés irányában közömbösek, s ezért válik az ország legnagyobb neológ zsidó közösségének vezető képviselője hovatovább vallási kérdésekben — tehát éppen az alapvető kérdésekben — minden komoly alkotásra képtelenné.

Ez volt a „győzelem” első hatása. Ezen nem változtathat a hitközségi sajtó tömjénezése, nem változtathat azok a módszerek sem, ahogyan a sipországi Egyakarat még a nem felekezeti közvéleményt is befolyásolni igyekszik. Láttunk

sugalmazott jelentéseket, melyek egyszerűen „megkorrigálták” a választók számát és ötezer szavazatról beszéltek. Tudunk olyan esetről is, mikor az Egyakarat cézári gesztussal az asztalra ütött, mert valamelyik lap nem volt hajlandó szóról-szóra átvenni a hamis propaganda-jelentést.

A nagy nyilvánosságnak így nem igen volt módjában bepillantani a választási „győzelem” kulisszái mögé. Az első pillanatban nem is lehetett felmérni az összes érdekeket, a stratégiai és politikai megfontolások komplikált összeshővdését, mely az eredmény létrejöttére befolyással volt. A „kis” és a „nagy” hitközségi politika ezernyi szála futott össze a sipországi vezéri berkekben ahol ezt az eredményt a választási taktika lombikjain keresztül szűrték. A politikai megfontolások kiterjedtek egyes körzeti vezetők személyére: rejtelmes

megfontolások alapján egyeseket, érdekes és áldozatkész személyiségeket is skartba tettek, míg másoknak megkegyelmezttek. A legkevésbébbet az illető kerületek sajátos szempontjaival törődtek. Ezeknek bizony bele kellett nyugodniok abba, hogy ma a hitközségi életet „központilag” irányítják.

A legtöbb panasz három kerületből érkezett. A VI. kerület hagyományos érzesű közönsége joggal kifogásolhatja, hogy a képviselőtestületi tagok megválasztásánál nem vallási, hanem elsősorban politikai jogcímek voltak irányadók. A VII. kerület szintén afelől panaszkodik, hogy a Síp-utcai „nagypolitika” fel-forgatta a kerület képviselőit és különféle kortes-megfontolásoknak dobta áldozatul a kerület bizalmát bíró, valóságos és tekintélyes hittestvérek egész sorát. Mindenesetre el kell ismernünk, hogy a Síp-utca nehezen vehette volna be azokat, akik a kerület bizalmát bírják, mert a hetedik kerületnek több mint kétharmadrészt ellenzékivé tette a Síp-utcai Egyakarat önkényeskedő gyakorlata a templomi adományok hovafofordítása tekintetében, mely kérdésben ma sem respektálják az adakozók intencióit.

Ezt a kerületet azonban legalább nem érte számszerű sérelem, mint a szomszéd Józsefvárost, melynek képviselőit, a kerület ellenzéki magatartása miatti büntetésül, felére szállították le. Itt volt egyébként is legkirívóbb a Síp-utca politikai önkényeskedése. A renitens kerület elleni „büntető expedíciót” egy öttagú jelölő-bizottságra bízta, melynek három tagja nem is a kerületben lakik. — e bizottsági tagok nem vallásos érzelűkkel, hanem inkább az ellenkezőséggel tüntették ki magukat, s úgy válogatták össze őket, hogy lehetőleg kevés közül legyen a hitközségi közélet eddigi gyakorlatához. E derék újoncok minden iratlan szabályra és hagyományra való tekintet nélkül végezték munkájukat. A legkonzervatívabb kerület egész, a közösség bizalmát bíró vezetőségét mellőzték a körzeti elnök s az egyik előjáró kivételével, a másik kettő csak annak köszönhette mandátumát, hogy maga a Síp-utca is megsokalta a „büntető-osztag” önkényeskedéseit. Így állt elő az a furcsa eset, hogy a jelölő-bizottság tagjai is csak közvetlenül a választás előtt, a választás napján, ott az urnák előtt — a szavazólapokból tud-

Fontos újdonság!

Most jelent meg!

W: G: HARDY:

Abrahám

Az istenkereső ősatya hatalmas életregénye.

Minden sora izgalmasan érdekes.

A ZSIDÓ ÉLET minden olvasójának szenzációs olvasmány.

A 384 oldalas, gyönyörű kiállítású, egészvászonkötésű könyv ára ... Pengő 6.—

Rózsavölgyi kiadás.

Kapható minden könyvkereskedésben.

Hardy: ABRAHÁM. Kapható: GONDOS SÁNDOR modern zsidó könyvkereskedésben Budapest, VI., Andrásy-út 53. Telefon: 17-122.

Szép asszony...!

szép lesz a lakása, ha függönyét nálam vásárolja!

Löwy Arthur,

VII., Király-u. 15.

csipkeszövetfüggöny 150/250 P. 8.50

csipkeszövetágyterítő ... P. 14.50

MOB 70 Főszerárukat
megbírtató jó minőségűt
GROSZNA
VII., Dob-u 38. sz.
alatti külön helyiségben a
Pesti Izs. Hitközség felügyelete alatt álló
mácesz főelárústó helyen szereze be.
Videki megrendeléseket utánvét mellett
postozón szállítók.

ták meg, mennyiben honorálták és mennyiben tették félre javaslataikat. Ez az egész méltatlan herce-hurca csak arra volt jó, hogy az eddig 90 százalékban ellenzéki kerületet, 100 százalékban ellenzékivé tegye.

Jobb, ha nem beszélünk a választási kampány most felszínre kerülő rösszizü részleteiről, a 200–500 pengős alkukról, melyeket a képviselőtestületi helyek boldog várományosaival folytattak, egyes kivételes esetekben már 100 pengő „választási hozzájárulással” is megelégedtek. Tekintélyes összegre rúgott ez a sok „önkéntes” hozzájárulás, csak arra vagyunk kíváncsiak mit kezd a vezetőség már most azzal a pénzzel, ami az autótábor költségei után megmaradt? Talán — tüdőbetegsanatóriumot akarnak létesíteni a választási kassza maradványaiból? Arra gondolni nem merünk, hogy a vallástanárok sovány fizetésének feljavítására, vagy éppen a legrosszabbkor megszüntetett polgári iskola újjáélesztésére fordítanák ezt az összeget. Pedig nem is kis pénzről, egyes becslések szerint 200.000 pengőről van szó.

Schwarz Gyuláné született **Kohner Paula** felesége, özv. **Schwarz Ignácné** született **Burger Stefánia** édesanyja, **dr. Kovács Györgyné** született **Schwarz Mici**, **Schwarz György**, **dr. Fábián Béláné** született **Schwarz Ilonka** gyermekei. Fajdalomban mélységesen megrendülve jelentik, hogy a legjobb férj, fiú, apa és nagypapa

Schwarz Gyula

földbirtokos, gazdasági főtanácsos.
Békés vármegye törvényhatóságának választott képviselője

vasárnap, 1936. évi március hó 15-én, szorgos munkában eltöltött életének 75-ik, boldog házasságának 50-ik évében rövid szenvedés után Budapesten elhunyt.

Gyászolják még **Schwarz Györgyné** született **Geiringer Mária** menyec, **dr. Kovács György**, **dr. Fábián Béla** vejei **Hermányi János**, **Révész Liza**, **Révész Gyula György**, **Schwarz Marinka**, **Schwarz Pál**, **Schwarz Györgylke**, **Schwarz Ági** unokái, sógorai, sógoronői és az egész rokonság.

Drága halottunkat március 17-én, kedden délben 1/2 órákor temették a kerepesi úti izraelita temető halottasházából.

Minden külön értesítés helyett.

A választás után következett a diadalünnep. Ennek során a képviselőlet — az új alapszabályok értelmében — tiszteltbeli tagokkal egészítette ki magát. Ezen a réven aztán bekerült egy pár igazán érdemes és arravaló, zsidó érzéséről és horribile dictu: zsidó tudásáról ismert férfiú is a képviselőtestületbe. Elég, ha Endrei Henrik nevét említjük. Persze az már fogas kérdés, hogy a Siputca „Legyező”-je milyen érdemekkel szolgálta meg tiszteleti tagságát: talán a búsás jövedelmekkel, melyeket a hitközségi adófizetők pénzéből élvezett és élvez ma is? Egyelőre csak 18 helyet töltöttek be a rendelkezésre álló 25 közül; vagy nem találtattott elég érdemes férfiú a pesti Izraelben, vagy pedig — későbbi érdemek jutalmazására tartották fenn a többi helyet.

Megkaptuk a választás után a programbeszédet is. Ebben igazán feltűnő jelenségekre bukkantunk. Megláttuk belőle, hogy a Sip utca vezére választás után rájött a mostani válsztási rendszer hibáira. (Sajátságos módon ezeket a hibákat nem vette észre a választás előtt, sőt alaposan ki is használta őket a felekezeti közvélemény meghamisítására. Miért olyan későn? — kérdezzük a költővel. Miért oly hosszú lejáratra adagolják ezt a sovány ígéretet is? A programbeszéd felfedezett más kérdéseket is, melyeket az elmúlt évben a hatalmi pozíciók kiépítésével elfoglalt vezércsoport nem tudott észrevenni — vagy ha észrevette őket, nem tudta másként felfogni, mint hatalmi gondjainak függvényeként. Itt van a zsidó fiatalosság elhelyezésének ügye, amelyet az elnök most, választás után programbeszédében mint egyik fontos gondját jelölte meg — miért csak most, mikor már a legfontosabb intézkedései elkéstek, mikor már befejezett tények előtt állunk a hivatalos elhelyező-akciók következtében. Miért tudta a vezércsoport a mult évben az állásra szoruló ifjakat csak fizetett propagandasztagok módjára kezelni? Miért nem jutott méltó egzisztencia a rátermett ifjaknak? Hányat helyezett el közülük az elnök az elmúlt évben a maga vállalatánál? Most egyszerre felmerülnek a zsidó egzisztenciák kérdései is, egy vizsgálathozhatóan év megbocsájtáhatatlan téltensége és mulasztásai után!

És még így sem teljes a kipótoló program. Még most sem látjuk a hitközségi szállítások és a képviselőlet tagság közötti összeférhetetlenség alapszabályszerű megállapítását. Még mindig nem látjuk a polgári iskola felépítésére irányuló szándékot, pedig ez a különben nem krajcároskodó rezsim igazán nem hivatkozhat pénzhányra ilyen fontos zsidó kérdésben, s ha deficit volna is, a

כשר של מדי

מדי של Husvétí bor

Grosz J. József budai orthodox főrabbi ur felügyelete alatt kezelt

fajborok és tokaji borok
a legolcsóbb árban

Fahn Fülöp borkereskedőnél

II. Margit krt. 3. — Telefon: 534—81.

választási kasszát bátran fordíthatnák annak megszüntetésére! És főként hiányoznak a „vallásgondozás” szerencsétlenül, mert nem zsidó lélek és hagyomány módszereivel kezelt kérdésre vonatkozó helyes elgondolások: még mindig csak az adminisztrációnál, az összeírók fevéknél tartanak, a lelkek felbéréstése és megőrzése helyett.

Mit ér ez a hirtelen kibővített program. Sok jót nem várhatunk tőle. Talán biztatóbb, hogy kibővítették az előjáróságot is, intakt nevekkel, oly férfakkal, akik talán tudnak cselekedni is. Tőlük várjuk, hogy — amennyire lehet — egy kis friss szellemet hoznak majd az Egyakarat nyugében vergődő hitközségi életbe. Éljenek is új hatáskörükkel. Ne tőrjék, hogy végleg elterpeszkedjék hitközségi életünkön egy zsarnokian türelmetlen hatalmi rendszer. Nyissanak utat a zsidó bensőség és hagyományos vallási és erkölcsi szellem számára. Az őt új előjáró talán képes lesz rá, hogy megújítsa és felépítse a Sip utcában már roskadozó zsidó szellemet.

A Pesti Chevra Kadisa előjárósága és tisztikara mélységes megilletődéssel jelenti, hogy

Dr. Pauncz Sándor ur

a Szeretetház és Szeretetkórház főorvosa,

a szenvedő emberiség javára irányuló munkássága közben, nemes életének 59-ik évében hirtelen elhalálozott.

A megdicsőült férfit a legnagyobb odaadással, szeretettel és fíradhatatlan buzgalommal munkálkodott és működésével nevét az intézetnek történetében megörökítette.

A megboldogultat f. hó 10-én, kedden d. e. fél 12 órákor helyezték a rákoskeresztúri izraelita temetőben örök nyugalomra.

Budapest, 1936. március havában:

Legyen áldott emlékezete!

HIREK

ONAPTÁRO

Márc. 21. szombat — Ádár 27 (Hetszakasz : Vájákhél-pöküde, haftóra : Kol hoom, Ezeiel 37 f. 15 28 o. Porosáth háchodes, ujholdhirdetés, szombat kimen. 6.41), — márc. 22, vasárnap — Ádár 28, — márc. 23, hétfő — Ádár 29 (erev ros-chodes, jom kippur koton), — márc. 24, kedd — Niszan 1 (Ros-chodes), — márc. 25, szerda — Niszan 2. — márc. 26. csütörtök — Niszan 3, — márc. 27, péntek — Niszan 4 (szombat bejöv. : 6.07)

— Porosáth háchodes. Március 21-én (Ádár 27.) vájákhél pöküde szombatja (porosáth háchodes), Niszan újholdjának kihirdetése. A közelgő peszách ünnepre való tekintettel e napon a hetiszakasz felolvasása után, a második Tórából mártírnak: M. II. 12, 1—20 olvasuk, melyben az egyiptomi kivonulásról van szó. A fejezet kezdő szavaitól nyerte e szombat elnevezését. Március 23-án (Ádár 29.) jom kppur koton.

— Március 15. Az egész ország zsidósága hazafias kegyelettel ünnepele 1848. március 15. emlékét. A fővárosban és a vidéken a templomokban emelkedett istentiszteleteket tartottak, amelyek során a községek lelki vezetői emlékeztek meg a nagy dátumról. A fővárosban is minden templom megtelt ezen a napon ájtatos hívőkkel. A Budapesti Aut. Orth. Izr. Hitközség Kaziucz-utcai főtemplomában tartott ünnepi istentiszteletén megjelent a hitközség egész előjárósága és képviselőtestülete, óbudai Freudiger Ábrahám kormányfőtanácsos, hitk. elnök vezetésével, a hitközségi intézmények képviselői és az orthodoxia számos kitűnője. Preisz főkántor az énekkar kíséretével alkalmi zsoltárokat adott elő megkapó szépséggel, majd Steif Jonathán rabbi nyitott frigyáda előtt megható imát mondott a hazáért és nemzetünk boldogulásáért. A gyönyörű istentisztelet a himnusz akkordjaival zárult. A pesti izr. hitközség Dohány-utcai főtemplomában dr. Groszmann Zsigmond emlékezett meg a nap jelentőségéről. Ábrahámsohn Manó főkántor gyönyörűen tolmácsolta az alkalmi zsoltárokat.

— A budai hitközség közgyűlése. A Budai Izr. Hitközség képviselőtestülete 1936. évi márc. 25-én, szerdán este fél 7 órakor, esetleg folytatólag, március 26-án, csütörtökön este fél 7 órakor III. Zsigmond utca 49. I. emeleti tanácstermében rendkívüli közgyűlést tart, melyre a képviselőtestület t. tagjait van szerencsénk tisztelettel meghívni. Napirend: 1. elnöki jelentések, 2. előjárósági jelentés

HUSVÉTI TAKARÍTÁSHOZ

RITUALIS
HÁZTARTÁSOKBAN
NÉLKÜLÖZHETETLEN A

VIM

MERT

KOSER SZAPPANTARTALMÁNÁL
FOGVA MINDENHEZ HASZNÁLHATÓ.
KÉSZÜL A BPESTI ORTH. RABBISÁG
ÁLLANDÓ FELÜGYELETE ALATT.

GYÁRTJA: HUTTER & LEVER RT. BUDAPEST.

az 1935. évről, 3. az 1935. évi zárószámadások és a számvizsgáló bizottság jelentése, 4. Hitközségi alapszabályok módosítása és kiegészítése. (25, 28, 37, 50, 50-a, 53 és 66. paragrafusokra vonatkozóan.) 5. Választási elnök és választási bizottság megválasztása 6. Községkerületi képviselők választása (kiegészítése) 7. Esetleges indítványok. Budapest, 1936. március hó 16. Dr. Kriszthaber Adolf elnök, Diósi Jenő hitk. főjegyző.

— A pesti hitközség új előjárósága. A Pesti Izr. Hitközség új képviselőtestülete március 12-én tartott alakuló közgyűlésén megválasztotta az új előjáróságot. Az előjáróság tagjai lettek: dr. Barna Károly, dr. Buday-Goldberger Leó (új), dr. Dési Géza, Drucker Géza, dr. Fábian Béla, Frey Kálmán dr. Gallia Béla (új), dr. Glücksthal Samu, Kaszab Elemér (új), Kálmán Henrik, Ledermann Mór, Magyar Bertalan, Nagy Andor, dr. Rosenák Miksa, Stern Samu, Vértés Emil, Vészi József Vida Jenő (új), dr. Wilhelm Károly (új), dr. Zahler Emil. Elnökké újból Stern Samut választották, elnökhelyettesé dr. Glücksthal Samut, a másik elnökhelyettesi tisztséget egyelőre nem töltötték be.

— A pesti VI. Izr. Községkerület közgyűlése. Mint már jelentettük, március 22-én, vasárnap délelőtt 11 órakor tartja a VI. Izr. Községkerület a Goldmark-teremben alakuló képviselőtestületi közgyűlést. A napirenden az enökség, az előjárók, a községkerületi bíróság két elnökhelyettesének, 24 bírósági tagnak, községkerületi tanfelügyelőnek és segéd-tanfelfelügyelőnek választása és a költségvetés letárgyalása szerepelnek. Termé-

szetesen Sándor Pál halálával megüresedett előjárói tiszteit is betöltik.

— Heller Bernát ünneplése. Dr. Heller Bernát professzor hétfőn töltötte be 65. életévét. Ezt az alkalmat nagyszámú tisztelői, barátai, hatalmas tudásának és kultúrájának hódoló megragadták arra, hogy biztosítsák a tudóst változatlan ragaszkodásukról és nagybecsülésükről. Volt szemináriumi tanítványai ezüst serleggel lepték meg, melyet lelkes szavakkal adtak át a könnyekig meghatott professzornak.

— Dr. Kecskeméti Lipót, a tudós váradi neológ-főrabbi a napokban Budapesten időzött, hogy a Pesti Chevra Kadisa Szeretőkörháza kitűnő orvosait konzultálja. Budapesti tartózkodásának harmónikus hangulatát két gyászhr zavarta meg: legjobb barátjának, dr. Blau Lajos nyug. szemináriumi rektornak és Fuchs Benjamin nagyváradi orthodox főrabbinak — akivel két évtizede működött összhangban a zsidó célok szolgálatában — haláláról itt értesült. Dr. Kecskeméti főrabbi esütőrtökön visszautazott Nagyváradra.

— Az Ismeretlen Katona emlékműve Palesztinában. Varsóból jelentik, hogy az ott ülésező Brit Hechajal frontarcos-zövetség elhatározta, hogy Palesztinában emlékművet állítanak a Zsidó Ismeretlen Katonának.

— A Nagyfüvaros utcai körzeti templomban március 14-én, szombaton délelőtt muszaf ima keretében avatta fel dr. Scheiber Lajos körzeti rabbi gyönyörű szavak kíséretében a templom népszerű főkántorának, Spitzer Jakabnak 13 éves László fiát a zsidó életközösségbe.

— siogárdi Zöld Mór — a zsidó hősről. A kőbányai izr. hitközség, mint már jelentettük, február 20-án nagyszabású Hősök emléktünetet rendezett, melyen a pesti hitközség szertartási osztályának képviselőjében, siogárdi Zöld Mór ny. tábornok, az ügyosztály érdemes előjáróhelyettese is megjelent. A tábornok, mint most velünk közlik megkapóan szép beszédben vázolta a világháború zsidóvallású hőseinek önfeláldozó készségét. Könyvekig megindította hallgatóit közvetlen tapasztalásainak esetelésével és különösen a rarancái harcok emlékeinek felelevenítésével váltott ki a közönségből frenetikus hatást. A tábornokot a kőbányai zsidóság névében László Gyula elnök üdvözölte halás e' ismeréssel.

A zárszámadás a budai hitközség választmányi ülésén. A Budai Izr. Hitközség választmányja március 19-én, csütörtök este tartott ülésén tárgyalta az 1935. évi zárszámadást és azt egyhangúlag elfogadta. Ezután a tervbe vett alap-szabálymódosítást vitatták meg és a választmány azt is elfogadta 28 szavazattal 4 ellenében. Az ülés további folyamán az előjáróság előterjesztéseit egyhangúlag elfogadták.

— A Mult és Jövő kultúrestje. Dr. Patai József főszerkesztő lelkesége tükröződött vissza a Zeneakadémia zsűfolt termében összegyűlt közönségen és dr. Patai kultúrájának fénye csillogott a magas színvonalú és változatos műsoron. Palesztina és egyetemének céljaként Professor Pfeiffer klasszikus tömörségű beszédében a zsidó szellem fejlesztését látja, dr. Patai pedig az egyetem kiépí-

tését és fejlesztését a zsidó egyetemesség feladatáknént jelölte meg. Lelkeséggel fogadta a közönség József főherceget, Baltazár püspököt és dr. Berzeviczy A bert felolvasott üdvözlő sorait. Valamennyi műsorszám megérdemelt tapsot váltott ki. Kiemelendő művészi reveláció volt azonban Tordai Judit szavalata, Basillidesz Mária, Albert Erzsébet és Sándor Erzsébet énekszám, akinek zúgó tetszenyilvánítás mellett adta át dr. Patai József főszerkesztő a jeruzsálemi egyetem oklevelét, amit a nagy művészönö meleg szavak kíséretében vett át. A modern műsorszámok szerzői közül kiemelkedtek Kelen és Szekeres Ferenc, de kiváló zongorakísérők is.

— Dr. Blau Lajos temetése. A magyar zsidóság, a zsidó tudomány nagy halottját március 10-én, kedden d. e. fél 1 órakor temették a rákoskeresztúri izr. temetőben. A szertartástermet nagy és előkelő közönség töltötte meg. Ott láttuk a gyászoló családon és a zsidó intézmények küldöttein kívül a kultuszminisztérium képviselőjét dr. Prodán János min. osztálytanácsost. Először dr. Hevesi Simon lépett a szószékre és méltatta Blau Lajost, a tudomány és társadalom nagy halottját, Székely Ferenc a Rabbiképző Vezérlőbizottsága névében búcsúzott el, Wertheimer Adolf elnök az IMIT névében szölt. Dr. Kiss Arnold az ORE veszteségét szólaltatta meg, dr. Krausz Sámuel rektor pedig a bécsi Rabbiképző és a saját részvétét tolmácsolta. Ezután kivitték Blau rektor koporsóját a szertartástermet elé, ahol dr. Guttman Mihály, a Rabbiképző igazgatója búcsúzott el az Intézet tanárától és rektorától, kifejezést adván egyúttal a boroszlói Rabbiképző Intézet együttérzésének is. Dr. Sebestyén József, mint a Goldziher Theológiai Egyesület, Scheiber Sándor, mint a Blau Lajos Talmudtudományi Társulat elnöke búcsúztatta a nagy tanárt. A sírnál az utolsó tanítványok névében dr. Jakab Jenő gyöngyösi rabbi, majd dr. Kohlblach Bertalan tanár mondott utolsó istenhozzádot Blau Lajosnak. Dr. Hoffer Armin rabbiképző-intézeti tanár kaddisával ért véget a nagy tudós és nagy ember temetése.

— Halóházás. Dr. Pauncz Sándor, a Pesti Chevra Kadisa Szeretetkórházának nagyírú főorvosa, tragikus körülmények

Orth. kóser מדינת ישראל fűszerárak
Macesz, tej bor stb.
 a legolcsóbb napi áron házhoz szállítva.
 Vidéki rendelést elfogadok.
Brünn utóda ENGLÄNDER
 Bpest, VIII., Karpfentőm-u. I. T.: 309-24.
 Fiók: Népszínház u. 22. Szombaton zárva.

között elhunyt 59 éves korában. Március 10-én temették mélységes részvét mellett. Dr. Hevesi Simon vezető főrabbi az elhunyt kimagasló orvosi eredményeit magasztalta, dr. Endrei igazgató-főtörkár a Pesti Chevra Kadisa előjárósága névében búcsúzott bensőséges melegséggel a jó embertől, a kiváló orvostól és a chevra emberbaráti céljainak nemes megértőjétől, végül dr. Kövesi Géza egészségügyi főtanácsos, igazgató-főorvos a Szeretet Kórház orvosi karának névében mondott utolsó istenhozzádot.

Schön Utit. Schön Géznak, a Wolfner gyár köztisztelt ny. vezérigazgatójának leányát élete tavaszán sí-katasztrófa érte Ósthalban. Mélységes megindulást váltott ki tragikus halála. Nemesak a zsidóságban az egész fővárosi társadalom is őszinte meghatótsággal fordult a súlyosan megpróbált szülők felé. Vasárnap temették a farkasrét i zsidó temetőbe. Rengeteg koszorú volt a sír körül, köztük a legmeghatóbb egy kis, havasi virágokból font koszorú volt, amelyre két fenyővel volt bebélelve, mellette pedig kis miniatűr sítalpat kötöttek. A sír zöld hatalmas tálcán vagy száz rózsaszínű szegfű. Leeresztették a koporsót, azután a gyászolók a szegfűket a tragikus sorsú fiatal eány koporsójára szórták, így búcsúztak el tőle örökre.

Scheer Bernát nyug. igazgató-tanító, a bajai 8r. elemi iskola 445 éven át volt tanítója 86 éves korában meghalt.

Schwartz Gyula gazdasági főtanácsos Békés vármegye gazdasági bizottságának választott tagja vasárnap életének 75-ik, boldog házasságának 50-ik évében elhunyt Budapesten. Régi biharmegyei gazdaszalódból származott. Nagypapja, ki a szabadságharcot, mint a nagyváradi honvédszázlói tizedese küzdötte végig, apja, vaamint ő is Tisza Kálmán és Tisza István bihari politikájának katonája voltak. Tradíciókat tisztelt, de az újításokat figyelembevevő gazda volt. Biharmegyei birtokát elvették és azóta

של פסח
CUKOR

az orthodox hecserre reflektáló hitű hazai zsidóság részére
 EZ ÉVBEN IS
 Központi Irodánk irányítása mellett készült. Ezt a felragasztott
1936 évi dátummal
 jelzett vígnették tanusítják.
 A cukor gyártása ez évben is a **Selypi Cukorgyár R. t.**-nál (Budapest, V., Zrínyi-utca 14) történt, Silberstein Dávid váci főrabbi vallási főfelügyelete alatt.
 Központi Bizottságunk Rabbicolligi-umának vallási döntése szerint: az orthodox hívők csak olyan kereskedőnél szerzhetik be a SEL PESZACH CUKOR szükségletüket, akik üzletükben kizárólag ezen központi felügyelet alatt készült cukrot árúsítanak, nehogy az esetleges elcsereirésből, vagy összekeveredésből vallási tilalomszegéséhek keletkezzenek.
 Budapest, 1936. évi március havában.
 A magyarországi autonóm orthodox izraelita hifellekezet
 KÖZPONTI IRODÁJA
 (Budapest, VI., Eötvös-u. 19)

Orth. kóser מדינת ישראל
fűszerárak, ecetsav, liszt, szilva, dobozsajt
özü. PAPPER DEZSŐ-NÉ
Budapest, VII., Dob-u. 19. Tel.: 345-30.
Nagyban Kicsinyben

Békés és Szolnok vármegyében gazdálkodott és tevékeny részt vett Békémege közéletében. Mélységes részvét mellett temették. Előkelő, köztisztelt családot borított gyászba halála. Özvegye minden emberbaráti akció felkarolója, a fővárosi zsidó karitás, egyik legtisztelbtebb nagyszonyja, egyetlen leánya dr. Fábián Béla országgyűlési képviselő felesége, maga is csendben dolgozó, megérett istápolója a jótékonyaságnak.

— **Sándor Pál emléke.** A pesti Dohány utcai főtemplomban szerdán este gyászistentisztelet volt Sándor Pál emlékére, akinek érdemeit a szószékről dr. Hevesi Simon vezető főrabbi méltatta emelkedett szavakkal.

— **Házasság.** Welcz Izrael pesti orthodox rabbi Mirjam e'anya márc. 15-én, délben a Kazinczy utcai főtemplom udvarán esküdött örök hűséget Wallner Judá rabbi Mózes fiának. Az esküvőn a budapesti orthodoxia számos kitünősége jelent meg, akik jókívánásait fejezték ki az új párnak és az örömszülőknek.

Kálmán Henrik gyásza. Kálmán Henrik kincstári főtanácsost, az Angol Magyar Bank általános tisztelet övezte vezérigazgatóját súlyos csapás érte édesatyjának, Kálmán Árminnak elhunytáért. Az Angol Magyar Bank igazgatói és tisztviselői kara főnökével való együttérzése jeléül 800 pengőt gyűjtött és ezt az összeget átutalták a Kálmán Henrik emléke alatti működő Izr. Szünidei Gyermekteep Egyesület gyermeknyaralattási céljaira.

— **Gyilkos lett a fajelmélet miatt.** Hamburgi jelentés szerint egy 25 éves ifjú meggyilkolta anyját, mert az annak idején zsidóhoz ment férjül és a fiú emiatt, mint a bíróság előtt vallotta, kimondhatatlan üldözéseknek volt kitéve.

— **Zajn Ádár Kecskeméten.** Zajn Ádár napján kegyeletes ünnepségen hódolt a kecskeméti Chevra Kadisa Mózes tanítónk emlékének. Délután a chevra dr. Szigeti Mihály elnök vezetésével tartotta rendes évi közgyűlését. Dr. Borsodi József főrabbi indítványára elhatározták, hogy a magyar zsidóság két nagyemlékü fiáért: dr. Vázsonyi Vilmosért és Sándor Pálért örök időkig mackírt mondanak. A közgyűlést követő istentiszteleten Leichner Herman főkantort művészi ének száma után dr. Borsodi József főrabbi méltatta a nap jelentőségét. Este 8 órakor a hitközség kultúrtermében látogatott társasvacsora volt, melyen a nagykörösi, kiskunfélegyházi és szentesi chevra is képviseltették magukat. Dr. Szigeti Mihály elnök nyitotta meg a felköszöntők sorát, majd dr. Borsodi főrabbi, dr. Gál Jenő, dr. Donáth

פסח של Husvéti árut az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk

A felügyeletet az egri főrabbi, főtisztelendő

Schreiber Simon ur

gyakorolja.

A husvéti áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész éven át gyártott áru amegy is nagyon szigoru felügyelete. E szigoru rituális felügyelet teljes erejü biztositék arra, hogy az áru és így különösképen a husvéti áru megbizhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvéti árut tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizalommal fogyasztatják.

• **FRANCK HENRIK FIAI R.-T.**

Budapest, 113, postafiók 5.

Telefon: 68-8-45.

József hitk. elnök, Lampel Béla szentesi chevra-elnök, dr. Székely Béla nagykörösi, dr. Berger Márton kiskunfélegyházai chevra-elnökök és dr. Augner Rezső beszéltek nagy hatással. A sikerült ünnepséget dr. Szigeti Mihály chevra-elnök, Aszódi József alelnök és Leitner László gondnok rendezték, fáradságot nem kímélve.

— **Kultürest.** Az V. ker. Izr. Templomkörzet ifjúsági csoportja márc. 16-án, este rendkívül látogatott kultürestét rendezett, amelyen dr. Weisz Sámuel, a tudós rabbi-tanár tartott általános felü-

nést keltett, igen érdekes előadást a zsidó ifjúsági nevelés követendő irányelveiről.

— **A gyöngyösi Chevra Kadisa Zajn Ádár napján** tartotta 140-ik évi közgyűlését. Előzően a templomban gyászistentiszteletet tartottak, melyen Feigl L. H. főrabbi emelkedett szellemű, megkapó beszédben hódolt Mózes tanítónk emlékének Vajda Antal alelnök röviden ismertette a 140 év történetét, majd dr. Kurcz Jakab a hitközség üdvözlését tolmácsolta, dr. Hajdú Béla pedig az Izr. Menház működését ismertette. Az elismerésért Rosenfeld Samu elnök mondott köszönetet.

A legújabb programmbeszéd

— Beszélgetés —

Személyek: 1. A természetes részvénytársasági igazgató — 2. A fakóképu, állástalan tanár

— Igen, kedves tanár úr, — elébevágok a kérdésének — igen, ott voltam az új képviselőtestület alakulásán, ott voltam az elnök-választáson és ott voltam az utána következett vacsorán is. És mondhatom, nagyon szép, nagyon fölemelő volt. Az elnöki programmbeszéd pedig egyenesen szenzációs. Kiváncsi vagyok, mit tud most ezen a kritika és a maga szatírája kikezdeni.

— **Az én szatírám?** ... Téved, direktor uram, a szatírát a cselekedetek és a beszédek önmagukban hordják, és

akinek füle van, kihallja belőlük. „Nagyon nehéz szatírát nem írni” — mondta egy régi római költő. Én is úgy érzem. Hát itt vaci mindjárt az a bizonyos szenzációs elnöki programmbeszéd... De mielőtt ennek méltatásába bocsátkoznám, engedje meg, direktor uram, hogy először annak a szünpozionnak legkimagaslóbb eseményével foglalkozzam, a *morénu-avatással*. Isten látja a lelkiünket, nem az irigység szól belőlünk. *Habeat sibi!* Mindössze csak konstatálni akarjuk, hogy rabbikarunk mennyire elfogulatlan, mennyire nemes és mennyire nem befolyásoltatja magát gravaminális szempontoktól. Nem érzékenykedett és nem nézte, hogy a hatalmas statutumok még hatalmasabb megteremtője az alkotás lázában bizony megnyírbálta egy kicsit a rabbikar függetlenségét és nimbuszát, hanem ettől függetlenül díszoklevéllel *morénuzá* avatta az újonnan megválasztott elnököt. Az arcokon bizonyára boldog mosoly ült, de szerettem volna a lelkekbe látni: melyik mosolygott befelé, a

Orth. kóser מדין פüszeráruk

macesz, maceszliszt, tej, füszeráruk, boszniai szilva, burgonyaliszt, eceteszenc, cseres, csokoládé, kakaó, lekvár, paradicsom, bor, szilviorum stb. **legrégibb és legmegbízhatóbb beszerzési forrása:**

Özy. SCHLANGER BERTALANNÉ

Budapest, Laudon-u. 77 Tel.: 12-6-72.
Eladás nagyban és kicsinyben

Egész éven át és peszachra is a legfinomabb vaj és sajtok. **Védéki rendelések pontosan eszközöletnek.** Referenciát a budapesti orthodox rabbinátus nyújt.

avató vagy az avatott? Egyébként meghatározható lehetett ez a cári millióre emlékeztető aktus, a kancsuka megcsokolása.

— Térjünk a tárgyra; tanár úr, kíváncsi vagyok, mit mondhat a programbeszédéről. Remélem, abba csak nem lehet belekötni?! Azt csak nem lehet tagadni, hogy tele van jószándékkal és hogy a hitközség legfontosabb teendői világosan és félreérthetetlenül vannak benne kijelölve!

— Hát engedje meg direktor uram, hogy különvéleményt jelentsek be. Az ilyen programbeszédéknél egyformán mérlegre kerül az, ami benne van és az is, ami nincsen benne. Benne vannak bizonyos problémák, amelyeket az elnök sürgősen megoldandókat tart. Beszéljünk egyelőre ezekről. „A megpróbáltatások mai korszakában a pesti nagy hitközségnek egyik legfontosabb feladata az, hogy felekezetünk szerzett jogait megvédje és felekezetünk tisztségének életlehetőségét biztosítsa”, — így szólt az elnök.

— No? Hát talán nincs igaza, hogy ez a legfontosabb?

— De mennyire igaza van! Azonban! Hol vannak az erre irányuló tervek és kezdeményezések? Talán a háromnegyedórás gravamenes előszobázásban?! Egyébként nem a feladat megjelölésében van a hiba, hanem abban, ahogy a vezér a feladat kitűzésével kapcsolatban a maga elhivatottságát és képességét be akarja állítani: ő tudja és fogja a szerzett jogokat megvédeni (különben, hogy is ismerné el feladatának?), és ő tudja és fogja egyesek életlehetőségét biztosítani! El akarja hitetni, hogy ő ezt tudja és fogja csinálni?! Ha még a háromnegyedórás előszobázás előtt mondta volna ezt! De utána?! Hát lehet akkor itt jószándékról és jóhiszeműségről beszélni? Ki fogja neki elhinni, hogy ellenfeleink csak éppen addig fogják felekezetünk ellen támadásait folytatni, amíg arról nem értesülnek, hogy Sípországnak immár morénává felkent vezére elindult „védeni” és biztosítani? Mert azt tudnia kell az egész magyar Izráelnek, hogyha eddig baj volt, az csak azért volt, mert a vezér még nem látta elérkezettnek az időt, hogy kezébe vegye — kelevézét — népet megvédeni...

— Hát ezen a ponton megint nem értünk egyet. De remélem, a programbeszédnek a polgári jogegyenlőségre, „a jogok és szabadságok egyenlőségének légkörére”, meg a hitközségi választójog kiszélesítésére vonatkozó részei Önt is kielégítették.

— Ha az embert a hipokrizis kielégítheti! Mondja, kedves direktor úr,

hogyan vegyék komolyan — pl. „a legilletékesebb helyen”, amelyre a programbeszéd is hivatkozik —, ha valaki a hazai zsidóságnak a jogokban és szabadságokban való egyenlőséget reklamálja, de maga, mint a választási harcban leginkább érdekelt személyiség, mint jelölt, nem tűri meg a más véleményűek megnyilatkozási szabadságát, sőt a más meggyőződésűeket üldözi és elnyomja? Aztán, mit jelent, az, ha valaki egy hallatlan választási „győzelem” után azonnal a választójogi reformot, a szavazati jog kiszélesítését tartja sürgősnek. Talán expialni akar? De akkor ez beismerés! Vagy talán csak pusztá utánzás a reform beharangozása. Akárhogy is van, én önmagam előtt röstelném, hogy híveim egy olyan választási eredményt diadálnak ünnepeljenek, amelyet a választójogi reform sürgősségének beismerésével és hirdetésével önmagam is diszkreditálni vagyok kénytelen. De hát ha ez nem is a morál kérdése, legalább is guszthus dolga.

— Jó, hogy nincs több fontos pontja a programbeszédnek, mert azt is kiforgatná.

— Peche van, kedves direktor úr, még kettő is van. Az egyik az új generáció elhelyezkedése. Ennek lehetővé tételéről is beszélt, még pedig felsőbb-séges bizottsággal a vezér. Nohát erről is azt mondhatnám, amit beszélgetésünk elején a felekezetünk szerzett jogainak beígért védelméről mondtam. De nem mondom, csupán csak azt kérdelem, szerényen és óvatosan: Ha ez nem blöff, megtudhatnók-e, vajjon hány zsidó ifjút helyeztek el, az elnök úr meg a régi és „új” előjáró urak, akár, mint ilyenek, akár mint kartellvezérek, amióta „megnehezült az időjárása”, az új generáció fölött? Nem muszáj, hogy ők maguk mondják meg (hátha szerénységük tiltja?!), — elhiszük, ha más mondja is meg. De halljuk!

— No és mi van a tarsolyában?

— Hát mi lehet más? Az unifikáció! De nem ám az én tarsolyomban, hanem a programbeszédben. Csakhogy ez az unifikáció már nem a régi totális elgondolás. Az nehéz falat volt. Úgy járt vele a vezér, mint a Vojtina boa konstruktora a szarvas-zsákmányval. Nem boldogult vele a gyomra, de még csak lenyelni sem tudta, mert

ágas-bogas szarvai nem férték be a száján. — Noshát ez a bejelentett unifikáció már nem a hitközségek lázalmokat okozó egységesítésének a terve, hanem „a felekezeti jótékonyág szétágozó tevékenységének egységes keretbe foglalása” volna. Hm, úgy látszik, a Führer nem tud megenni unifikálás nélkül. Rossz szokás! Könnyen megeshetik ám, hogy a főváros területén működő chevrák, Omikék, Mikékék, nőegyletek, stb. Buda példáját fogják követni és nem szédülnek bele az ölelésre kitért karokba! És hát — nem volt még elég — a kudarcból? Egyébként — tessék megpróbálni!

SPECTATOR

Disraeli kiszólásai

Disraeli hatalmas egyéniség még most, ily hosszú idővel halála után sem szünetelt meg foglalkoztatni az angolok fantáziáját. Látszik ez azokból a levelekből melyeket legkülönbözőbb rendű és rangú angolok írtak a Times igazgatójához és melyekben a szellemességéről híres angol államférfi ismeretlen, vagy feledésbe ment kiszólásait közlik a hatalmas angol lappal. Így emlékezett meg legutóbb Shuttleworth lord, aki kortársra volt, néhány mulatságos megjegyzéséről. Disraeli kedvence szórakozásai közé tartozott egyik legelkeseredettebb politikai ellenfelének, Horsmannak utánzása, a ki-nek beszédmodorát s taglejtéseit színészi hűséggel adta vissza. De legjobban mégis annak örült, ha az ellenzéki padosorokban ülve minisztereket vehetett „pártfogásába”, miközben a „pártfogó” beszédben kialakult vulkánhoz hasonlították őket. Amikor — nem sokkal Lord Beaconsfieldé történt kinevezése után — elsősorban halladt fel a lordok házának lépcsőjén, szembe jött vele Lord Abendare, aki megkérdezte, hogy érzi magát most, amikor a parlament egyik házából átkerült a másikba? (A képviselőházból a főrendiházba. A szerk.) Lord Beaconsfield mosolyogva válaszolta: „Ugy tűnik fel előttem, hogy előbb meg kellett halnom, hogy aztán a temetőben hallhatatlanná válhassak!” (Szórol-szóra: Ugy tűnik fel előttem hogy meghaltam, de a Champs-Élisées-n. A Champs-Élisées-n van Párisban a Pantheon, ahová a franciák a nemzet nagyjait temetik. A szerk.)

NEUWIRTH TESTVÉREK

Órás és ékszerészek

Budapest, VI. ker., Király ucca 28.

Briliáns, arany és ezüst beváltás.

Saját műhely. Szombat és ünnepnap zárva.

Briliáns ékszerek,
ezüst dísz tárgyak,
gyertyatartók, men-
orák és tórafelsze-
relések nagy választékban

Blau Lajos vizsgáztat

Irta: dr. Herzog Manó kaposvári főrabbi

Az Országos Rabbiképző, amely innen-onnan fennállásának hatvanadik évfordulóját fogja megünnepelni, csak az első években volt kénytelen tanári állományát idegenből betelepíteni. Igaz, hogy ebben is kiváló szerencséje volt: mindig a providenciális szakembert állíthatta oda a maga helyére, amint azt Kohn Sámuel, a néhai pesti főrabbi szokta volt mondani s azzal dicsekedni is. A talmud és decisorjai tanszékére Bloch Mózeset sikerült megnyernie, a leipniki rabbiszék már akkor világhírű talmudtudósát, akinek tudása előtt még a pesti orthodoxia is kalapot emelt — volna, ha ezt a Sulchan Aruch megengedte volna. A zsidó történelem és vallásfilozófia tanszékére Kaufmann Dávidot alkalmazta, aki a morva Korjaitemben született és a boroszlói rabbiképző intézetet végezte. A bibl. és héber nyelv tanításával Bacher Vilmost bízta meg, aki a héber költő, Bacher Simon fia volt s mint lipótszentmiklósi származású, mindjárt eleve magyarul tanított s aki szintén a boroszlói szemináriumot végezte akkoriban.

A rabbiképző tanári karának mindig csak a felső tanfolyamról, a tulajdonképeni teológiáról beszéltek — illetén tökéletes és ideális megoszlása és szakszerűsége tudtommal azóta sem volt, hogy azóta állandóan olyan erőket tudott kitermelni saját végzett növendékeiből, akiket a megüresedett tanszékbe ültethetett: Guttman, Heller, Klein, Weisz és mások. Mikor az alsó tanfolyam talmudtanára, Istenben bold. mesterem, R. Brill S. L., a pesti rabbiság elnöke, az alsó tanfolyam talmudtanszékéről lemondott, azonnal Blau Lajost iktatták be az ő állásába, nemcsak azért, mert a nemrég rabbi oklevelet nyert volt növendék nem nagy hajlamot mutatott a prédikatori sikerek után való törekvésekre, hanem leginkább azért, mert igen szép jártasságot mutatott a talmudi tudományok kezelésében, hiszen még mielőtt a rabbiképzőbe

belépett, (1888) már néhány talmudi főiskolát (jesivát) nagy sikerrel végigjárt. Még többet s még alaposabban kiművelhette magát a talmudban Bloch Mózes keze alatt, úgy, hogy mikor ez a mester is kidőlt, nem volt méltóbb ember erre a fontos tanszékre, mint Blau Lajos, aki már most az alsó tanfolyamból a felsőbe emelkedett.

Nem akarok itt rámutatni arra, nálamnál talán hivatottabbak fogják ezt megtárgyalni, hogy a nemrég elhunyt kiváló tudós és tanár a zsidó tudomány fentebb említett összes ágazataiban nagy sikerrel próbálkozott. Alkalmat keresett és talált erre szerkesztői minőségében, mert hol egyedül, hol kiváló más mesterekkel együttesen szerkesztette a Magyar Zsidó Szemlét. Ha másról nem írt önálló munkát, de egészen bizonyos, hogy ő egymaga minden hónapban végezte az Irodalmi Szemlét, ami abból állott, hogy a zsidó tudomány legújabb termékeiről hol alaposabb, hol felületesebb — amint a mű terjedelme és fontossága megkívánta — ismertetést és bírálatot írt. Természetesen nemcsak a hazánkban, hanem az egész világon, tehát a legkülönbözőbb nyelven megjelent tudományos műveket kellett elolvasnia, megismernie, hogy kellő véleményt nyilváníthasson.

Ez a sokoldalú tevékenység nem vonta el a tulajdonképeni hivatásától: a talmudi előadásoktól. Aki mint cikkíró is abban az irigylendő helyzetben volt, hogy jelen lehetett a rabbijelöltek vizsgáztatásánál megállapíthatta, hogy micsoda szellemben, irányban és terjedelemben történt ez a vizsgáztatás és természetesen a tanítási módszer, amely azt megelőzte. Kiterjedt ez a vizsgálat nemcsak a Talmud és decisorok, hanem a történelem, a vallásfilozófia és biblia tudomány ágaira. Már egy ízben vettem magamnak alkalmat arról a különféle módszerről beszélni és írni, amelyet a talmud előadó mesterei alkalmaztak, felhasználtak e speciális tudományág terjesztésénél. Blau Lajost nemcsak a talmud tanulmányozása halachai s praktikus szempontból érdekelte, hanem gyakran alkalmat vett magának azokra a közös szempontokra is rámutatni, amelyek a talmudot mintegy bányát kezelik, amelyből kultúrhistoriai kincseket lehetett kitermelni és összehasonlítani más korbeli tudományágak eredményeivel. Ilyen luxust a jesivák nem engedhettek meg maguknak, vagy talán nem is mertek s nem is óhajtottak ilyen színtűt idegen területre elkalandozni.

Ezek az évvégi vizsgálatok mutatták meg egész nagyságában: azt a komoly munkát, mely az intézet katedráin folyt egy egész éven át s amelynek egyik kiváló mestere volt Blau Lajos, akit a dicső mester Mózes halála évfordulója után hözzá méltó szavakkal parentáltak el Adar tizenhatodikán a rákoskeresztúri zsidó temetőben.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

A tiszteltetbéli képviselő

Nehogy félreértsenek: Isten látja lelket, a képviselőtestület tiszteltetbéli tagjait kivétel nélkül, egytől-egyig kitűnő és valóban érdemes férfiakkal tartom. De a tiszteltetbéli képviselőseget egy kicsit mégis furcsálok. Olyan igazi spországi furcsaság! Egy kicsit suta utánzás! Hogy a fővárosi törvényhatósági bizottságba beküldenek olyan tagokat, akiknek állásfoglalása hivatali állásuknál fogva nyilvánvaló, érthető. De Spországi reprezentáciájában nincs is ellenzék! Ott mindenki kinevezett tag, oda csak a kancellária jóváhagyásával, illetőleg jelölése alapján lehet bekerülni. Minek hát akkor a tiszteltetbéli képviselőség?

Eszembe jut egybékébeli történetecske. Az érettségint azt kérdezi a miniszteri biztos a jelöltől:

— Mondja kérem, miért nevez ki a királyi főrendekké olyanokat, akik az irodalom, vagy a tudomány terén kiváltak?

— Hogy emelje a főrendház nivóját, — felelte némi töprengés után az ifjú.

Ez az analógia magyarázná a Spországi kancellária szándékait is? Mindenesetre érdekes mozzanat még az is, hogy a tiszteltetbélieliek nem a vezér nevezik ki, hanem a választottak választják őket tiszteltetből maguk közé valóknak, még pedig olyanokat, akik a közéletben, akár a felekezeti életben, akár a világban, az övéiknél is nagyobb érdemeket szereztek, akik tehát föléjük emelkedtek, legalább egy fejjel, vagy mondjuk a — fejükkal.

Husvét (sel peszach) áruk

orth. rabbinátusi hechszerrel, Excelsior
pörkölt kávé és egyéb
husvét cikkre

vizszontalóké kérjük árajánlatunkat.

Wertheimer és Frankl
Budapest, V., Hold u. 6.

3 SZÓ CSUPÁN

SIRKÓ LÖWY-NÉL BUDÁN

II FŐ UCCA 79. TELEFON: 51-5-81.

KÜLÖN NAGY LERAKAT

ALKALMI VÉTELEKBŐL

LEGOLCSÓBB ÁRON

II., ZÁRDA U. 3.

Margit körút sarok.

Mibe kerül...?

Sokba! Hírek szerint 200 usque 500 pengőt kellett fizetnie annak, aki a kancellára listájára akart kerülni. De szó, ami szó; megért annyit. Elvégre egy csapásra a felekezet kiváló férfiává vásárolhatta be magát, aki nem volt smucig. (Sőt egyes hírek szerint a diplomásoktól 100-al is beérték). A cionisták állítólag nem pénzzel fizettek. Ha most hozzávesszük, hogy az előljáró tisztség még többet ér, informatorunk szerint fejenként legalább 2-3000 pengőt, akkor megállapíthatjuk, hogy a kancelláriából — hála Istennek — még nem vették ki az üzleti szellem! Mert bár a választási agitáció — nyomtatványok, autók, stb. — elégségre kerültek — mégis elég szépen maradt. Vajjon tényleg tudóbbeteg szanatóriumra gyűjtötték ezt az összeget — amint a naivak vélik?

Hogy lesz az érdemből — üzlet?

A tavaszi vásár ideje közeledik. Vanak, akiknek már megvolt a maguk tavaszi vására. És ahogy a tavaszi vásárokon a cégek felfedeztetik a maguk árúinak kiválóságát és szenzációs voltát egy szemfüles újságkiadóhivatali faktorról és akkor sorra jelennek meg a lapokban az egyes cégekről szóló már tipográfiailag is jellegzetes kommunikék — amelyeknek lelkes dícséreteit már csak a vidék és a perifériák naivái veszik komolyan — azonképpen és ugyanolyan tipográfiai felsorakoztatással jelennek meg a felekezeti lapokban is a reklámcikkek a képviselői tagság tavaszi vásárról. És *na* lelkesedést, a nagy tavaszi lelkesedést itt is meg kell fizetni. A tisztelt képviselők úgynevezett „érdemi”-nek felismeréséből és — „akarataik ellenére való” — felfedéséből így lesz a „leibszurnálok” számára jó üzlet. Azt mondják, hogy az érdemek soronkint 10 pengőt érnek. És van olyan hivatalos lap, amely még nincs megelégedve. Borzasztóan sajnálja, hogy nem ellenzéki. A mi helyünkben óriási üzletet csinál-

hatott volna abból az anyagból, amit a réműlve; az Istenért csak maradjon választás szolgáltató. Meg vagyunk ott, ahol van. Az ellenzéknek ezzel tesz jó szolgálatot!...

Kőbányai keserűség

A minap egy kőbányai barátommal találkoztam, aki lelkes unifikációsából elkiseredett autonómistává vedlett. Éktelenül felcicomázta az Egyakarat féktelenkedését és kifakadását ezzel a kemény kijelentéssel kanyarítva le:

— ... de biztosíthatok mindenkit, mi meg fogjuk őrizni autonómiánkat, nálunk nem diktálhat se vezér, se csillagász és itt nem lesz se hitleráj, se kepleráj.

Meglepetések vigjátéka

Színhely: Józsefváros. Idő: a hitközségi választások ideje. Hogy a Józsefvárosból kik kerüljenek be a hitközségi képviselőtestületbe, azt egy öttagú jelölő bizottságra bízta. A bizottságnak azonban 3 tagja nem volt kerületbeli; 2 pedig csak Trianon óta vándorolt le Tótországból egyenesen a Józsefvárosba. A kerület hangulatáról tehát a bizottság nem is lehetett jól informálva. Az Egyakarat azután keresztülítte hogy a bizottság kiegészítették egy olyan taggal, aki jól ismeri a kerületet s bizalmi férfia egy jövevű politikusnak, aki az országos politikában az ellenzéki oldalon szerepel. De ennek a hatodik tagnak csak konzultatív is informatív joga voltak. Elképzelhető tehát, mi csoda meglepetéseket vitt véghez ez a bizottság. Az első meglepetés az volt, hogy a régi 49 kerületi képviselőből sem sikerült többet, mint 23-at jelölni. A második meglepetést pedig a választás szolgáltatta: a választáson nem is az ő jelöltjeik kerültek be, hanem az Egyakarat saját külön listája győzött.

A kulisszák mögül

A beavottak sokat smuncliznak a választás kulisszatitkaikról. Megállapították pl. hogy a Pesti Izr. Hitközség

képviselőtestületébe vagy 25 budait is választottak, de legtöbbet mosolyogtak azon, hogy miért maradtak ki egyesek a képviselőtestületből. Az egykori híres főváros élelmiszerdiktátort pl. állítólag azért hagyták ki, mert nem tudják neki ma sem megbocsájtani, hogy az élelmiszerüzletben még a Führenek is respektálnia kellett az ő tekintélyét. A chevra egyik derék előjárója pedig, aki a szentegyleti ambícióit külön utakon igyekezett érvényesíteni, állítólag azért maradt ki, mert ő kezeli a chevra házaít és ebben a tisztségben szigorúan járt el a hátralékokkal szemben, amiért aztán a Legyező is, amely tudvalevőleg szintén a Chevra házának bérlője, megharagudott rá. On dit...

— **Barmicva.** Bokor Izsó, a psti hitközség gazdasági főtanácsosának és ne-jének, szül. Zádor Jolánnak 13 éves Sándor fiát, március 7-én a pesti hitközség fiügimnáziumának templomában avatták fel a zsidó élet közösségébe a népszerű örömszülök, barátok és nagyszámú előkelő közönség jelenlétében.

— **A Magyar Izr. Nőegyletek Országos Szövetsége** által fenntartott ápolónőképző tanfolyamra a felvételek megkezdődtek. Jelentkezhet minden olyan leány vagy asszony, aki érettségizett, vagy legalább is a Kézépiskola 4 osztályát végezte el. Felvételi korhatár: 18—30 évig. A tanfolyam 18 hónapig, másfél évig tart, mely idő alatt az ápolást és csecsemőgondozást és ápolást is elsajátítják. A tanfolyam tartama alatt a növendékek az e célra berendezett otthonban laknak: a bennlakás kötelező. Az ellátásidij: 60 pengő, mely összegben bennfoglaltatik: lakás, fűtés, világítás, ellátás, stb. Minden további felvilágosítást a MINOSz központi irodája ad meg. (Budapest VII., Sip-utca 12. Telefon: 41-9-19.)

— **A Magyar Általános Takarékpénztár Rt.** dr. Horváth Lipót elnök-vezérigazgató elnöksége alatt március 14-én tartotta meg 54. rendes közgyűlését. Miatán már mérlegen belül a nyugdíjalapot 160.000 pengővel (tavalý 250.000 pengő) dotálták és leírásokra 471.368,29 pengőt (tavalý 453.331,74 pengő) fordítottak, valamint ugyanezeken mérlegen belül a 100/1936. M. E. számú rendeletnek megfelelő leírásokat több esetben a rendelkezéseken túlmenő mértékben eszközölték, a közgyűlés megállapította, hogy az 1935. üzletév tiszta nyeresége 502.128,16 pengő (tavalý 506.902,48 pengő).

Felelős szerkesztő és kiadó:
KECSKEMÉTI VILMOS

Springer nyomda Bethlen Gábor u. 33.

Sirápolás.

A BUDAI CHEVRA KADISA temetőiben levő sírok ápolására az előfizetések megkezdődtek. Befizetések eszközölhetők a Budai Chevra Kadisa titkári hivatalában (I. Vérmező ut 16.) délelőtt 8-2 óra között.

A sírokat látogató közönség érdekében a folyó évtől kezdve önköltségi áron vállalja a Chevra a sírok körülkavicsozását a farkasréti temetőben.

Egyes sír: 1.50 P., kettős sír: 2.50 P.